

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XX — Број 318 — Субота, 1 фебруар 1958

1 АЛО, ПАТО...КАКО БИ БИЛО ДА ДОБЕШ КОД МЕНЕ ДА ГЛЕДАМО ФИЛМ НА ТЕЛЕВИЗИЈИ?

2 НЕШТО ЗАИСТА СПЕЦИЈАЛНО... СНИМБЕН ЈЕ ТЕК ПРЕ 30 ГОДИНА!
ДОБРО ОНДА! ДОЛАЗИМ ОДМАХ!

3 ПОНЕЛА САМ ДА СВРШИМ ОНАЈ ЏЕМПЕР ЗА ТЕБЕ!
ПЛЕТИВО... ЖЕЛИМ ЗА ТЕБЕ!

4 ЗАР МОЖЕШ И ДА ПЛЕТЕШ И ДА ГЛЕДАШ ТЕЛЕВИЗИЈУ?
СВАКАКО! ПЛЕТЕЊЕ ЈЕ АУТОМАТСКИ ПОСАО!

5 КО ЈЕ ОВАЈ ТИП У БУРНОСУ И СА ЗУЛУФИМА?
НЕ ЗНАМ... АЛ' УЗБУДЛИВ ЈЕ!

6 КАКО СЕ САМО ЗНОЈЕ!
ПРИРОДНО! ТО ЈЕ У ПУСТИЊИ САХАРИ!

7 ЗАШТО ГА ЈЕ УДРИЛА БИЧЕМ?
ЗАТО ШТО ГА ВОЛИ! ДОСТА ЗАПИТКИВАЊА!

8 ГОТОВО!
И ТВОЈ ЏЕМПЕР ЈЕ ГОТОВ! ЕВО, ПРОБАЈ ГА!

9 УПАЛИ СВЕТЛО! ЧИНИ МИ СЕ ДА САМ ГА НАОПАКО ОБУКАО!

10 ДОБРАГА! РЕКАО САМ: УПАЛИ СВЕТЛО!

WALT DISNEY

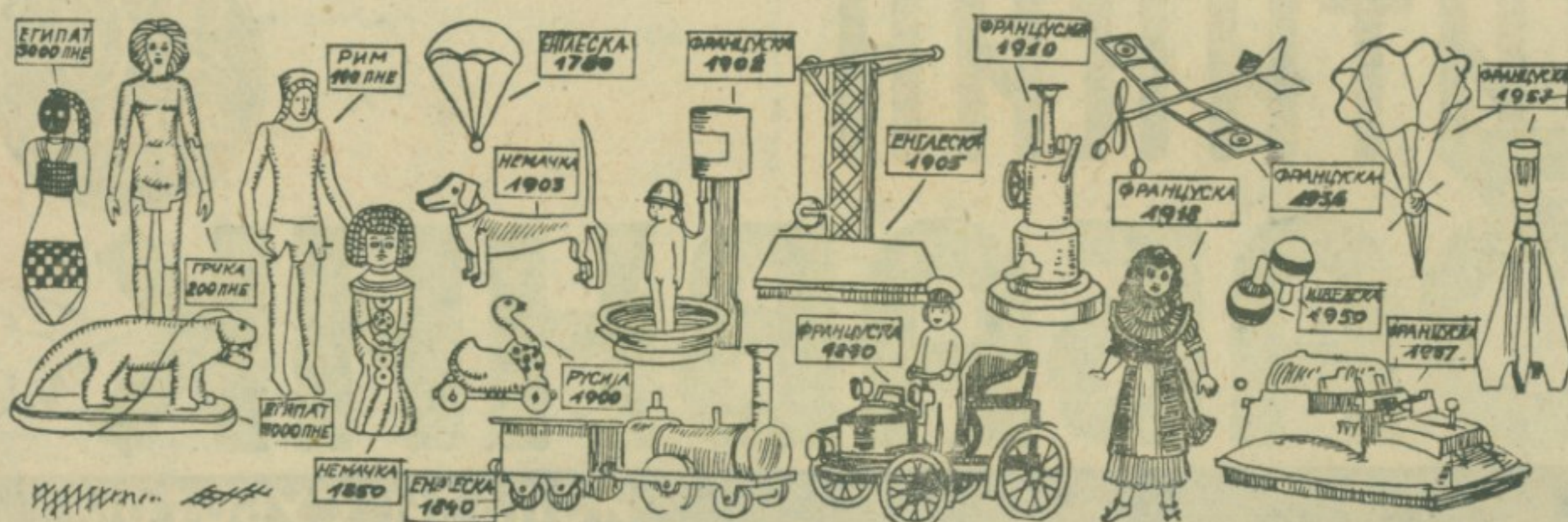
У овом броју:

„СНЕЖНИ ЧОВЕК“
КАКО ЈЕ ПОСТАО ЛУВР
ЧУДАН ЛОВ
ХАДЗАПИ

Стрипови:
Патак, Флаш Гор-
дон, Непобедиви Ви-
кинг, Хајдук Стан-
ко, Од Икара до Стан-
ри, Веверца до ра-
хавк и Плутон, Тома-
хавк и много дру-
гих занимљивости.

ДЕЦА

су се увек играла

На челу китњасте поворке новогодишњих играчака, прво место свакако припада новорођенчету Спутнику. Мада је мали васионски путник најмлађи члан те чудесне породице која дочарава маштање и снеге људског детињства, он је можда најдостојнији ње. Дошао је да се придружи лутанима, змајевима и летећим тањирима, дилжансима, тркачким болидима и свим оним играчкама које већ хиљадама година заносе машту деце целог света. Створили су га научници и великани људске мисли, који својом безграничном вером у на-

предак и моћ науке потсећају на вечиту младост деце, која без ограничења и пуним срцем верују у свет својих јунака. Деца су се одувек играла. Лутака је било још у древној Мисиру, па и пре њега. Примитивна египатска лутка била је обојена живим бојама и украшена разним геометријским мотивима. Коса јој је била начињена од глине. У арсеналу играчака малих Египћана животиње су заузимале достојно место. Познат је лав-играчка чије су се вилице покретале помоћу танког канапа.

Из грчког доба остала нам је лутка која покреће све своје удове. Ово јединствено ремек-дело направљено је 200 година пре наше ере. И у Грчкој, као и у Египту, лутке су представљале одрасле људе и жене, а не децу као данас. Стари Римљани правили су за своју децу глинене лутке које су исто тако могле да покрећу ноге и руке. Средњи век који је оскудевао у многим културним тековинама, био је врло сиромашан и у производима луткарске вештине. Прве лепе лутке начињене од печене земље потичу

из 1350 године, а прављене су у Немачкој. Играчке инспирисане маштањима научника о будућим достигнућима човечанства нису творевина нашег времена. Још 1780 године направљена је у Енглеској прва играчка-падобран од платна. Познато је да је први скок падобраном извео тек седамнаест година касније Француз Андре-Жак Гарнерен. У Енглеској се 1840 појавила и прва локомотива-играчка начињена од дрвета. Она је конструисана по угледу на парну локомотиву Матеје Мареја. Средства за транспорт често

привлаче децу и конструкторе играчака. Први аутомобил-играчка направљен је у Француској 1890 године. Он је за своје време изгледао врло савремено и радо би га приграбило свако данашње дете. У погледу играчака, Русија је била у малом закашњењу. Једна од најомњенијих играчака у Русији око 1900 године била је дрвена гуска која се вуче канапом. Почетком XX века хигијена је нагло почела да осваја земље Западне Европе. То се одразило и на играчкама. Тако је

1902 године у Француској начињена лутка која се купа испод туша. Следеће године, у Немачкој је направљен тркачки пас на точковима.

С наглим напретком индустрије, конструктори почињу да стављају деци на располагање делове играчака од метала, које она сама треба да саставе у целину. Овакве играчке су и данас омилјене.

Прва играчка с парним мотором начињена је 1910 године у Француској. Тек по завршетку Првог светског рата направљена је у Француској прва лутка која иде и истовремено окреће главу, отвара и затвара очи.

Први авион од дрвета са елисом који је био у стању да лети направљен је у Француској 1936 године. Његов реп и крила били су покривени платном, а конструисао га је један авијатичар, носилац три рекорда.

Упоредо с напретком технике, напредовале су и играчке. Тако је прошле године у Француској направљена електронска играчка „Сибержар“, која може да се покреће помоћу снопа светлости цевне електричне лампе. Она је добила прву награду на једном децем конкурсу играчака.

„МАЈСТОРИ“ за ниске температуре

Највећи „мајстори“ у подношењу ниских температура нису, како би се очекивало. Лапонци или Ескимци, већ домороци Аустралије. Чак и у ноћима кад жива у термометру падне испод нуле, они спавају готово потпуно наги на голој земљи. Само мала ватра одржава температуру у њиховој најближој околини на неких — нула степени.

Још пре 125 година, Чарлс Дарвин је код Индијанаца Огњене Земље запазио исту способност подношења ниске температуре. И ови Индијанци штитили су се од хладноће само малим ватрама, а по сунској и снегу ишли су без икакве одеће. Нажалост, данас више није могуће испитати природу њихове отпорности према хладноћи, јер су се по томи ових индијанских племена давно већ измешали с белним досељеницима и примили њихов начин живота.

Међутим, са аустралијским уробицима ствар стоји сасвим другачије и због тога су они постали објект физиолошких испитивања.

Клима коју један Аустралијанец уробици мора да подноси много је хладнија од оне која окружује једног Лапонца или Ескимца. Мада је хладноћа у поларним пределима знатно већа него у Аустралији, Лапонци и Ескимци штите се од ње оделом и ставовима, стварајући на тај начин такзвану „микроклим“ (климу у непосредној близини тела), чиме уштеђују свом организму потребу да се прилагођава екстремним „макроклима“, (то јест околне средине).

Канадски биолог доктор Харт објавио је недавно пре резултате истраживања једне међународне антрополошке експедиције која је боравила у Централној Аустралији. Аустралијанци умеју да учине нешто што остали људи сопственом снагом нису у стању да постигну: при ниским сполним температурама снижава се не

само температура њихове коже, већ и њихова телесна температура. Кад су се норвешки студенти медицине, који су били употребљени за упоредне огледе нашла у истим топлотним условима, сви су од реде стали да цвокоћу и дрхте од хладноће (дрхтавицом се људски организам брани, јер се притом у мишићима ствара топлота), при чему је процес размене материја у њиховим телима постао двапут бржи. Значи, да би издржали такву хладноћу, студенти су морали да унесу у свој организам двоструко више калорија.

За разлику од њих, аустралијски уробици не троше на хладноћу више калорија но обично; уосталом, њихова оскудна средства за прехрану не би ни могла да поднесу тај изванредни „додатак“. Способност Аустралијанаца да сниже своју телесну температуру наредна је, јер њу имају и они домороци Аустралије који већ одавно носе европско одело.

У легендама домородаца петог континента често се помињу преци који су имали лик и облик гуштера. Можда је то због тога што и гуштери прилагођавају своју телесну температуру спољашњој температури. У сваком случају, чињеница је да Аустралијанци имају једну заједничку особину са овим животињама, која им омогућује да снижавањем телесне температуре издрже периоде хладноће и глади.

Зими, кад се под снегом забеле и наче увек зелене алпске шуме, често се догоди да шумари буду све доши једног заиста необичног призора: курса скијања који мајка-дивокоза држи својим младунцима. По причању шумара, ови курсеви се одржавају редовно, почетком сваке зиме, а настава на њима тече по утврђеном „школском програму“.

Мајка-дивокоза прво утаба између дрвећа путељак, и то на некој прилично стрмој низбрини, а затим низ њу неколико пута окрени. То она проверава исправност стазе. Затим, пред неповерљивим малишанима који збуњено гледају својим буљавим, влажним очима, у елегантном спуту који изводи широко растављеним и укрупњеним ногама, слети низ ставау, да би на крају, пред самим почетком провалије, извела прописан заокрет, који би се смучкарским језиком могао назвати „крестијанија“. Ово се понавља неколико пута. А онда долази ред на децу, којој у почетку „скијање“ не полази за руком ништа боље но нама кад се први пут нађемо на смучкама. Први покушаји редовно се завршавају

„роњењем“ у дубоки снег крај стазе. Међу младим дивокозама, исто као и међу нама, има кукавица које „не желе да буду спортисти“. Таквог страшљивца мајка-дивокоза једноставно гурне низ стазу, али се и сама спусти, брзо као стрела, да би се, претекавши га, нашла крај свог детета на

ЗБОГ ОБИЧАЈА

Док се хаљине западњачког стила закопчавају тако да десна страна дође преко лево, Јапанка ће увек леву страну пребацити преко десне. Наиме, у Јапану је обичај да се одело на мртвацу закопчава с десна налево.

СЕХИКАН И ВРЕЛА ВОДА

Сехикан је куван пиринач са азукијем или индиским пасуљем. Међутим, ретко која Јапанска девојка једе сехикан преливеном врелом водом, јер, како се у Јапану верује, ако то учини на дан њене свадбе падаће киша.

при трчању и због тога, да би се брже кретале, оне као и људи прибегавају скијању. И због тога курс траје све док и највећа кукавица међу младима не савлада „слатом“.

Дивокозе

опасним местима и помогла му ако то буде потребно.

Дивокозе се не уче вештини спуштања низ падине из чисте љубави према спорту: њима је клизање потребно у првом реду због тога да би могле да умакну испред сне-

жних лавина или да побегну од орла, кад се он, брзином муње, устреми на њих. Јер, ма колико да су иначе брзе, куна и који преко лета, због дивокозама дубок снег смета своје траповости, једва може

да дође до плена. Зими, међутим, ствар стоји сасвим другачије. Захваљујући својим широким табанима, сличним крпљама, он се креће по снегу

НА КУРСУ скијања

веома спретно и брзо, тако да се с њим не може мерити ни вук, па чак ни брзи ирвас. Овај ненадмашни „тркач на крпљама“ живи на далеком северу Европе, Азије и Америке, а у зоологији је познат под именом ждеравац или гуло-гуло. Дуг је један метар, а висок 50 сантиметара. Шапе, на којима има по пет прстију, веома су му снажне, тако да за трен ока може да ископа испод најдубљег снега све што би се тамо затекло и што би му његов њух открио.

САД	НЕМАЧКА	ЕНГЛЕСКА	ФРАНЦИЈСКА	ХОЛАНДИЈА	ШВЕДСКА	ОСТАЛЕ ЗЕМЉЕ
МИЧЕЛСОН 1907	РЕНДГЕН 1901	РАЈЛИ 1904	БЕИЕРЕЛ, П.И.М.КИРИ 1903	ЛОРЕНЦ ЗЕМАЊ 1902	ДАЛЕН 1912	БОР (ДАНСКА) 1922
МИЛИКЕН 1923	ЛЕНАРД 1905	Џ.ТОМСОН 1906	ЛИПМАН 1908	В.Д.ВААЛС 1910	ЗИГБАН 1924	РАМАН (ИНДИЈА) 1930
КЕМПТОН 1927	БРАУН 1909	МАРКОНИ 1909	ГИЈОМ 1920	КАМЕРАНИН ОНЕС 1913		ФЕРДИ ГИТАЛИ 1938
ХЕС АНДЕРСОН 1936	ВИН 1911	В.Х.БРАГ В.Л.БРАГ 1915	ПЕРЕН 1926	ЗЕРНИКЕ 1953		ПАУЛИ (ШВАЈЦАРСКА) 1945
ДЕВИСОН 1937	Ф.ЛАУС 1914	БАРКЛА 1917	ДЕ БРОЊИ 1929			ВОЛТОН (ИРСКА) 1951
ЛОРЕНС 1939	ПЛАНК 1918	ВИЛСОН 1927				
РЕБИ 1944	ШТАРК 1919	РИЧАРДСОН 1928				
БРИЦМЕН 1946	АУНШТАЈН 1921	ДИРЕК 1933				
ЈУКАВА 1949	ХЕРЦ ФРАНК 1925	ТОМСОН 1938				
БЛОХ 1952	ХАЈЗЕНБЕРГ 1932	ЕПЛТОН 1947				
КУШ-ЛЕМП 1955	ШРЕДИНГЕР 1933	БЛЕКИТ 1948				
БРИТЕН, БАРАДИН, ШОКЛИ 1956	ШТЕРН 1943	ПОУЕЛ 1950				
ЦУНГ ДАО ЛИ ЧЕНГ НИНГ ДАНГ 1957	БОРН БОТЕ 1954	КОКРОФТ 1951				
		ПЕРСЕЛ 1952				

Нобелове
Награде
ЗА
ФИЗИКУ

Кроз живот и школу

Први рекорд...

Први светски рекорд у трчању за два сата поставио је Енглез Грен још 1913 године. После шестомесечног марљивог тренинга, он је успео да претрчи 33.056 метара.

Двадесет година ниједан лакоатлетичар није успео да обори овај рекорд. Покушаја је било више. Паво Нурми, кад се налазио на врхунцу својих способности и кад је рушио рекорд за рекордом, шест пута је покушавао да пређе више од

33.056 метара за два сата, али ниједанпут није успео.

Најзад, 1933 године, Енглез Харпер успео је да избрише свога земљака Грена са листе светских рекордера. Харпер је за два сата претрчао 33.650 метара. Тај подвиг славен је у Енглеској и у целом свету као изванредан успех.

Слава Енглеза Харпера није давала мира Аргентинцу Рибасу. Он је два пута годишње покушавао да сруши његов рекорд. Године 1933 није имао успеха, па ни следеће године, али је стално прелазно преко 33.000 метара, па се чврсто веровало да ће Харперов рекорд ипак пасти. И заиста, 1935 године Рибас је за два сата претрчао 34.435 метара.

БИЛО ЈЕ И ЖЕНА...

Од двадесетих година прошлог века, код Срба се све више ширила љубав према позоришту. У појединим местима стваране су дилетантске дружине које су давале доста оскудан репертоар онога доба, састављен добрим делом од превода Коцебуових дела. Тако је између 1820 и 1825 годи-

не у Новом Саду радила једна веома жива дилетантска дружина, чији су чланови били махом ђаци, правници, а неки од њих почели су и сами писати комаде. Међу тим глумцима било је и жена, а то је била велика новина и за оно време велик корак унапред.

Да ли знаће која је ово животиња?

Одмах да вам кажемо да ова птица спада међу највеће коке. Некада је била јако намножена, али се сад задржала највише по великим шумама, нарочито у Совјетском Савезу, у првом реду у четинарским шумама. Само кад је изузетно јака зима напушта шуме и иде у на-

сељеније крајеве. Дању се креће по земљи, али је ноћу на дрвећу. Женка и млади, често у јатима, чепркањем траже инсекте, пужење, црве и томе слично, али и јагоде. Мужјак, који је јако плашљив, увек је усамљен; једе иглице четинара, пупољке, семење и бобице.

Ова птица има врло укусно месо, али се тешко лови. Учили сте о њој у школи, па да ли можете да се сетите како се зове?

(Безикиа тетред)

ФЛАШ ГОРДОН ЗАРОБЉЕНИК

ЉУДИ ИЗ СВЕМИРА

НЕ СМЕМО ДА УЧИНИМО НИКАКВУ ГРЕШКУ! ЈЕСИ ЛИ СИГУРАН У ПОГЛЕДУ ИМЕНА И ШИФРИ?

НЕ БРИНИ, ФЛАШЕ! СЛУШАЈ САМ ОВЕ ЊИХОВЕ ВЕСТИ! ЗВУЧАЈЕ УБЕДЉИВО!

СКУЛЕ СУ ПОДЕЛИ РАДИОСИГНАЛИ...

СЕКТОР 52... ПОЉСКА СТАНИЦА... ГЛАВНОМ ШТАБУ! ПРИОРИТЕТНА ВЕСТ! ПАЖЊА: ЗВЕРИ УХВАЋЕНЕ! САВЛАДАЛА ИХ ДВА ПОЛИЦИЈСКА ОДРЕДА... ДРЖЕ ИХ ОВДЕ У СТАНИЦИ!

ИМА ТЕШКИХ ГУБИТАКА! МОЛИМО ЗА ДВА ВАЗДУШНА БРОДА ДА ЕВАКУИШЕМО РАЂЕНЕ! КРАЈ ВЕСТИ!

АХА! УПЕЦАЛИ СМО ИХ! БРЗО ДВЕ ЛЕТИЛИЦЕ! ЈЕДНОМ У УПРАВЉАТИ ЈА ЛИЧНО... ДА ДОВЕДЕМ ЗВЕРИ!

ОДМАХ, КОМАНДАНТЕ!

ДАВА БРЗА ВАЗДУШНА БРОДА ОДМАХ СУ УЗЛЕТЕЛА.

ДА ЛИ ЈЕ СТАНИЦА ИЗВЕШТЕ НА ДА ДОЛАЗИМ С ДВА БРОДА?

ДА, КОМАНДАНТЕ! ЈЕДАН ЗА РАЂЕНИКЕ А ДРУГИ ЗА ЗАРОБЉЕНИКЕ!

АХА! ДА! ЦЕО ГРАД КЕ ИЗИКИ ДА ВИДИ КАКО ИХ ДОВОДИМ! ТАКО И ТРЕБА... ЈА САМ ВОДИО ОПЕРАЦИЈЕ!

КОМАНДАНТЕ... ПОГЛЕДАЈТЕ! РАДИО-СТАНИЦА! АЛИ, ГДЕ СУ ЖИВОТИЊЕ... И ВОЈНИЦИ? ИЗГЛЕДА НАПУШТЕНА!

СПУШТАЈ СЕ! ВИДЕЌЕМО ШТА ТУ НИЈЕ У РЕДУ!

ИЗНАД СТАНИЦЕ ГДЕ БИ ТРЕБАЛО ДА СУ ЗАРОБЉЕНИЦИ

ПРАЗНА ЈЕ! САМО ЈЕ ДАН ТЕНК У БЛИЗИНИ!

ЗОВИ СТАНИЦУ! ЈАВИ ДА СЕ СПУШТАМО!

НЕ ОДГОВАРА! КАКО ТО? ПА ОДАШИБАЧ ОДАВДЕ СУ НАС ПОЗВАЛИ... И ТРАЖИЛИ БРОДОВЕ ДА ПРЕНЕСУ РАЂЕНИКЕ!

МОЖДА СУ ЗВЕРИ ОПЕТ ПОБЕГЛИ... А ВОЈНИЦИ ОТИШЛИ У ПОТЕРУ?

И ПОНЕЛИ РАЂЕНИКЕ? ГЛУПОСТИ! МОЖДА ЋЕМО ОДГОВОР НАКИ У СТАНИЦИ!

НИШТА! НИ ЗВЕРИ... НИ ВОЈНИЦИ... НИКОГА У СТАНИЦИ! ПА КО ЈЕ ОНДА ПОСЛАО ВЕСТ?

НИ КОРАКА ДАЂЕ, ГОСПОДО!

ШТА ЈЕ ТО? ЗВУЦИ КАО РАДИО ИЗ ТЕНКА

И ЈЕСТЕ! ПОГЛЕДАЈТЕ, ТОПОВИ ТЕНКА ОКРЕКУ СЕ ПРЕМА НАМА!

ШТА...? ЗВЕРИ... НАОРУЖАНЕ! НЕ!

АКО ЖЕЛИТЕ РАЂЕНИКЕ... ОДМАХ ЋЕ ИХ БИТИ ИЗ ВАШИХ РЕДОВА... СЕМ АКО НЕ ПОЛОЖИТЕ ОРУЖЈЕ И ПРЕДАТЕ СЕ!

НАСТАВИЌЕ СЕ

ЕЛЕКТРОНСКИ АПАРАТ ЗА МЕРЕЊЕ ДУБИНЕ

У Енглеској је конструисан нарочити апарат малих димензија који аутоматски, помоћу електронских таласа, мери дубину воде. Намењен малим бродовима и чамцима, он ће заменити сложен поступак око мерења дубине сондом. У раду с њим постиже се изванредна прецизност, нарочито до дубине од 80 метара. Овај електронски апарат стајаће око 100.000 француских франака.

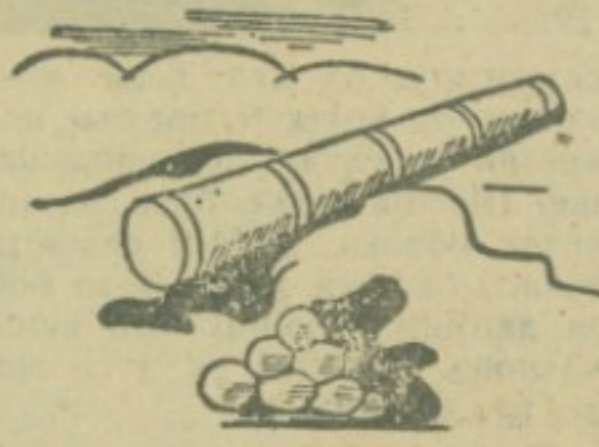
Одјајене цинковске иглице

Један шведски пољопривредник успео је да одјаји пчеле које су два пута веће од пчела нормалне величине и које производе при пута више меда од њих. Док је сисаљка обичне пчеле-радилице дуга четири и по милиметра, код ове нове врсте она је дуга девет милиметара.

Најсланија вода на свету

Недалеко од Солеме, у Израелу, ископан је артечки бунар чија вода садржи 430 грама соли по литру. То је највећи проценат соли који је досад нађен у води у природном стању. За најсланију воду на свету сматрана је до овог открића вода Мртвог Мора, која садржи 273 грама соли у једном литру.

ТОПОВИ РЕШЊЕВАЦИ

Први српски устанички топови, такозвани Карађорђеви трешњеваци, окивани су у београдском Доњем граду. Тај посао радио је Тома Миловановић, који је у почетку устанка пребегао из Аустрије у Србију, а пре тога радио је у арсеналу у Трсту.

»Изгубљене« године

Европски центар за статистику живота објавио је недавно занимљиве податке о начину на који просечни Европљани који доживи 80 година провели свој живот. Из њих се види да је он више од трећине живота (27 година) провео у спавању, 13 година у раду, шест година за трпезом и три године у учењу. На разне забаве (одмор, летовање, разводе) отпада 14 година, на путовања шест година, на бригу о личној хигијени три године и на служење војног рока и војне вежбе две године. Подаци показују да просечни Европљани не ради тако много — свега 13 година. Што је најлепше, за оних шест година које недостају у рачуну он не зна како их је провео. Према објашњењу коментатора статистичког центра, оне претстављају — изгубљено време.

Кочење локомотива помоћу радиоактивности

У СССР се проучава нов систем кочења локомотива опремљених регистратором гама-зракова. Овај уређај реагује на дејство гама-зракова које шаље радиоактивни кобалт из једног нарочитог апарата постављеног на прузи. Одашњач зракова почиње да ради тек кад се упали црвени сигнал. Зрачење које је невидљиво за око, преображава се у регистратору у електричну струју која утиче на кочнице.

Ripley's ВЕРОВАТИ ИЛИ НЕ!

РУСКИ ПЛЕМИК
ПАВЕЛ СКАВРОНСКИ
(1757 - 1793)

БИО ЈЕ ПРАВИ МУЗИЧКИ МАНИЈАК. СВА СВОЈА ПИСМА ПИСАО ЈЕ ПОМОКУ МУЗИЧКИХ НОТА, А РАЗГОВОРЕ ЈЕ ВОДИО САМО ПЕВАЈУКИ!

АЛИГАТОР МУЖЈАК

ЈЕДИНИ ЈЕ ГМИЗАВАЦ С ГЛАСОМ. ЊЕГОВА РИКА ЧУЈЕ СЕ НА КИЛОМЕТАР ДАЉИНЕ.

ИЗВОР КОЈИ ГОРИ

У БЛИЗИНИ БРИСТОЛ СЕНТРА, У АМЕРИЦИ, КАД СЕ ВОДА ПРИНЕСЕ ШИБИЦА, ОНА ПЛАЊЕ. ПА ИПАК, ОВА ВОДА ЈЕ ПИЋКА.

ВЕТАР СПАСАО ДЕТЕ

СУЗАНА КОНВЕЈ ИЗ БРЕНТФОРДА, У АМЕРИЦИ, НАШЛА СЕ ИСПРЕД САМОГ ЗАХУКТАЛОГ ВОЗА ОД СИГУРНЕ СМРТИ СПАСАО ЈУ ЈЕ ИЗНЕХАДНИ НАЛЕТ ВЕТРА, КОЈИ ЈЕ ДЕВОЋИЦУ ОДУВАО С ПРУГЕ!

ЦВЕТ РУЖЕ
ИЗРАСТАО ИЗ СРЕДИНЕ ДРУГЕ РУЖЕ У БАШТИ ЦЕНИ НИКОЛЕ ИЗ ВИКОНА (СА2)

ЦРКВА У СТЕРЛИНГУ (ШКОТСКА)

БИЛА ЈЕ, 1656, ЗБОГ СВАЂЕ ИЗМЕЂУ ПАСТОРА И ЊЕГОВОГ ПОМОЋНИКА, ПОДЕЉЕНА НА ДВЕ ПОСЕБНЕ ЦРКВЕ. И ОСТАЛА ЈЕ ТАКО СВЕ ДО ДАНАС.

АУТОПСИЈА ПОСЛЕ 380 ГОДИНА

Професор Мартин Олсон, конзерватор и шеф свих античких и других старих ризница у Данској, приступиће ускоро, у сарадњи с неколицином најбољих данских лекара, једној необичној аутопсији. Биће ископан леш шведског краља Ерика XIV, који је умро 1577 године у дворцу Ербхус, а сахрањен у катедрали Вастерхас. Њега је, према историским подацима, свргнуо његов брат Јован и прогласио га умоболним. Аутопсија треба сада да покаже да ли је Ерик заиста умро од чира у желуцу, као што вели званична историја, или га је његов брат отровао арсеником, као што тврде неки хроничари.

Сличне аутопсије вршене су и раније. Тако је извршена аутопсија над Тутанкамоновом мумијом, да би се утврдило порекло неких необичних ожиљака на његовом телу.

Рад на отклањању превара и обмана које потичу од званичних историчара, као и заблуда које су последица незнања, доводи често до занимљивих открића. Тако је један археолог у Египту, захваљујући анализи текстова у некој старој гробници, открио међу мисирским велможама једног лопова, кога фараонова полиција, упркос вишегодишњих трагања, није успела да демаскира.

Црвене гуме боље од црних

Црвене гуме на возилима издржљивије су од црних, — закључили су енглески техничари после читаве серије експеримената. Али, није особина само црвене боје да појачава гуму. Такође и жуте и неке друге боје чине овакве гуме јачима од црне.

СВЕ ВИШЕ АВИОНСКИХ ПУТНИКА

У прошлој години, на свим цивилизним ваздухопловним линијама у свету било је 87 милиона путника. То је за десет милиона више него у претходној години.

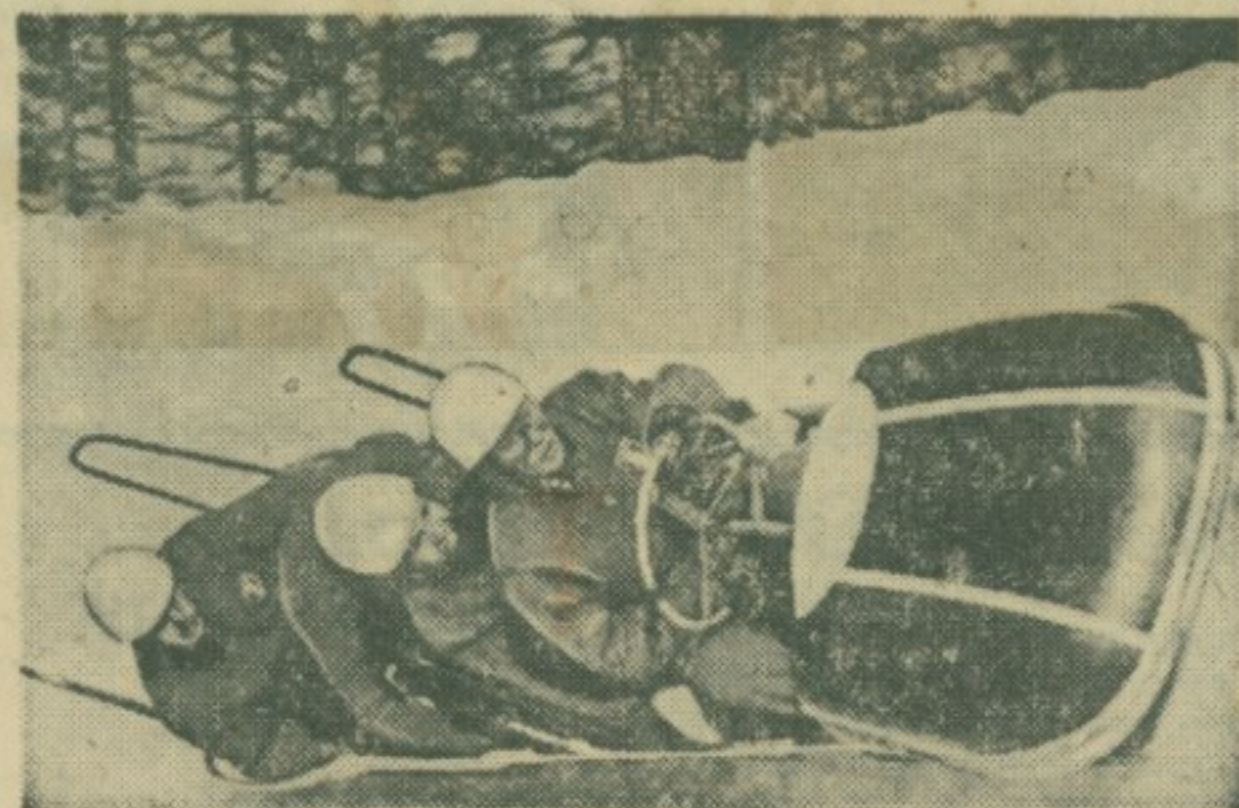
ЧУЈЕМО ЛИ ВЕРНО МУЗИКУ ПРЕКО РАДИЈА?

Тонове разних инструмената човек чује на тај начин што му звучни таласи делују на бубну опну уха. Од броја трептаја у секунду зависи хоће ли тон бити виши или нижи. Што их је мање, тон је нижи, а што их је више — толико је виши.

Верност репродуковања музике преко радија зависи од тога да ли ће предајник емитовати тачан број трептаја за одређени тон, а звучник пријемника пренети оно што је примио. Дуго је било немогуће то постићи, али се сталним усавршавањем ипак много постигло. Најбољи радиоапарати преносе готово савршено звуч, али не и апсолутно савршено. Због тога ће осетљиво уво разликовати кад каква концерт слуша у концертној дворани или преко радија.

Спорт који мало познато

Канал усечен у снегу, савијен у сваком тренутку: да ли се може и мора узбрзати, да ли треба и на који начин повећати или смањити нагиб возила како оно не би слетело ван стазе, итд.

Други члан посаде, помоћу две ручице, управља кочницом која је у облику дрљаче. Постоји још једна кочница, којом се управља спреда, притиском на педале.

Што је број чланова посаде већи (може бити до осам лица), од њих се тражи више вешности и искуства. То мора бити компактна целина, с пуном складношћу покрета, али у којој, у исто време, сваки од чланова мора поступати независно од других.

ЖИВОТ НА МИЈУС 70 СТЕПЕНИ

Човек може живети на температури од 70 степени испод нуле под условом да носи дванаест килограма одеће на себи. Да би ово доказала, добровољно су се понудила двојица Американаца из базе на Јужном Полу. Они су три сата остали на отвореном простору, на температури од минус 70 степени. Кад су се после тога измерили, утврђено је да први није изгубио ништа у тежини, док је други био лакши за 900 грама. Њихова одећа састојала се од пет слојева, углавном вулених и памучних тканина. На ногама су имали чизме, а на глави капуљачу која им је покривала лице и врат. Кажу да су и поред тога осећали хладноћу, али да никакаву другу органску тегобу нису имали. Једина реакција после издржаног експеримента био је дуг сан, из кога су се пробудили с главобољом.

Рекорд у руковању

Амерички председник Теодор Рузвелт постигао је 1907 године, за време једног пријема поводом америчког државног празника, необичан рекорд. Он се тога дана руковао са 8.513 разних особа.

ПАС НАСЛЕДИО МИЛИОНСКО БОГАТСТВО

Нека Рут Мауер из Ридинга, у САД, која је недавно умрла, оставила је своје псу Бобију имање у вредности од 20 милиона француских франака. Одмах по смрти власнице, извршиоци тестамена су узели псу болничарку, која му спрема нарочите супе и другу храну, намешта постелу и свако вече запрева собу у којој ће опавати.

„БЕСКРАЈНИ“ РОМАН У НАСТАВЦИМА

Двомесечни часопис „Ноје лебен“, који излази у Источној Немачкој, објављује већ дуже времена најдужи полицијски роман на свету. Овај необични роман имаће 157 наставака и завршиће се тек 1964 године.

Како је носио сахарин?

Обичај је да се пред обед перу руке. То је постало правило. Отступање од тога правила довело је до открића сахарина...

Руски хемичар Фалберг је, 1876 године, радио на производњи крезол-сулфамида, који је открила Ана Волкова. Догодило се једног дана да је Фалберг пошао на ручак а да пре тога није опрао руке. За време јела осетио је неки необичајан, слadak укуc. Кад се вратио у лабораторију, почео је да испитује садржину стаклене чаше која му је служила при раду. Тако је добио ново хемиско једињење. — сахарин.

Данас се у шећерној и у фармацевтској индустрији употребљавају сахарини који су и 500 пута слађи од шећера.

Ловац на звукове — под тим именом је познат Чарлс Мичелсон, из Ричмонда, у САД, човек који је готово цео свој живот посветио сакупљању разних звукова. Тиме је почео да се бави још у младости, као техничар у једном филмском студију.

Једног дана, главни редитељ је закуцао на врата његове собе и рекао:

— Починемо да снимамо је лан фантастичан филм. Желео бих да створимо јединствене, досад непознате звукове који ће пратити поједине сцене.

Млади Мичелсон је до дубоко у ноћ размишљао о овом њему дотад мало познатом „царству звукова“ и зажелио да постане истраживач у тој области.

„Наоружан“ малим ручним магнетофоном, Мичелсон је пошао у „лов“. У почетку, то су били махом познати звукови, али дошнје његова страст га је одвела у трагање за ретким, непознатим звучним вибрацијама. Данас у његовој колекцији има око десет хиљада плоча, на које су снимљени разни гласови, шумови, хука, праскање и многе друге варијације треперења ваздуха.

хука Нијагариног водопада — и то ће се наћи у његовој дискотеци.

Довољно је прелистати регистар звукова којима располаже Чарлс Мичелсон у својој збирци, и видети колико је ту уложено труда и воље. Цвркут птица, ходање по снегу, пламсање ватре, плач бебе, куцање на писаћој машини, усклици дечака у игри, саобраћај у великом граду, хука локомотиве, експлозија мине, бру

ЧУДАН ЛОВАЦ

јање компресора, војна парада, аплауз у дворани...

Са својим магнетофоном, Мичелсон је увек у стању приправности.

— Кад чујем да мој пас бесно лаје под дрветом, а горе наругашена, преплашена мачка фркће, знам да је то јединствена прилика, коју морам да искористим, — каже Мичелсон.

Али, он има и ретких звукова. Једном је, уз „отштету“ од пет долара ошамарио неког човека, само да би и овај звук имао у својој колекцији. На једном предизборном митингу кандидат је пред масом од неколико хиљада бирача рекао: „Ви очекујете повишење надница“. Маса је то полугласно одобравала. Тај жагор неколико хиљада људи за вечита времена остао је регистрован на грамофонској плочи. Али, најтраженије плоче су: „Рекање тигра са Суматре“, „Завијање два звука“ и „Галопирање осам коња“. Многе нове звукове Мичелсон добија „укрштањем“ разних, већ раније снимљених варијација. На пример: звук разбијеног порцелана и плач жене, јауци по-

А ЈОШ ЧУДНИЈА

једном шаљивцији пао је на ум план који је искористила енглеска команда. Наиме, дуж

ЛОВИНА

вређеног и звук сирене амбулантних кола, пуцкетање шуме која гори и преплашени крици птица и врлици животиња.

Кад је једном свом слепом пријатељу адвокату Мичелсон демонстрирао разне звукове, овај је, пошто их је пажљиво саслушао, рекао: „Врло пријатно, као уметничке слике на зиду“.

Врло често и зоолози долазе у кућу овог дошца на звукове да траже његову помоћ. За снимање урлика вука, научник би морао да пође у шуму и да чека погодан тренутак, губећи време и излажући се опасности. А зашто то да ради кад Мичелсон већ има најбоље и најчистије урлике ових звери?

Неки амерички поморски официр испричао је Чарлсу Мичелсону једну епизоду из Другог светског рата, у којој су пресудну улогу одиграле — грамофонске плоче. Кад је Ромел у Северној Африци потиснуо Енглеze готово до Нила,

афричке обале кренуле су мале поморске јединице, заштићене маглом, на чијим су палубама били инсталирани звучници. Из њих се — са плоча — громогласно разлегала топовска канонада. На вест да су поморске јединице почеле да бомбардују обални појас, немачки штаб је хитно пребацио трупе с југа на север, плашећи се искрцавања савезника. Тада су енглеске трупе почеле напад на крајњем делу јужног фронта и одбациле непријатеља.

Од десет хиљада плоча из своје колекције, Чарлс Мичелсон у својој кући, за личне сврхе, употребљава само једну: пред спавање пусти плочу с тихим шумором мора, чији га звуци, после напорног дневног рада, како он каже, просто пренесу у царство снова.

Нераздвојни

Ништа се не бојте! Иако је на дохвату мачје шапе, папагају не прети опасност. Ово је само весела игра двојице нераздвојних другова. Њихова сопственица Цин Винтон, из Лондона, тврди да су мачка и папагај по природи већи непријатељи од пса и мачке, па се утолико више поноси тиме што је успела да их помири и чак учини пријатељима.

КАД НЕ ЗНАЈУ ИСТОРИЈУ...

На „дрној берзи“ у Токију појавиле су се многобројне боце вискија са етикетом на којој је писало: „Најбољи амерички виски, познат још од 1484 године“. Продавци су нарочито истицали старост пића, објашњавајући да је оно случајно откривено у подрумима једне, још пре неколико векова порушене, зграде. Превару је најзад открио један ученик гимназије, коме је из историје било познато да је Америка откривена тек 1492 године.

Ка решењу тајне Марсових канала

Телескоп од 91 сантиметра однет балоном на висину од 24.000 метара могао би да реши тајну Марсових „каналата“. На ову могућност указао је амерички астроном Џон Роџерсон. Можда ће телескоп, повезан са аутоматским фотографским камерама, моћи да утврди са толике висине, где нема атмосферских сметњи, да ли су такозвани Марсови канали остаци грађевина неких створења која су тамо живела у далекој прошлости, или су оптичка варка, или су, пак, резултат процеса ерозије.

Бујица новогодишњих поклона

Чикашка главна пошта, која је највећа на свету, отпослала је за новогодишње празнике 48 милиона пакета, што претставља рекорд своје врсте. Да би успешно обавила овај дневовски посао, дирекција поште је морала, поред 18.000 сталних службеника, да за тих неколико дана уполни још толико хонорарних.

Ојасно занимање

Удружење америчких васпитача и лица који на позив иду по кућама да чувају децу одлучило је да повиси тарифу за различите услуге. Ову одлуку донело је на захтев својих многобројних чланова, који тврде да њихово занимање постаје сваки даном све опасније. Деца коју чувају снабдевена су многобројним играчкама и најновијим изумима за забаву, од којих обично васпитачи страдају. То нису више обични дечји несташлуци, тврде васпитачи. У последње време, двадесеторици се догодило да их деца закључају у херметички затворене ормане, дванаесторици се срушила на главу кофа вреле воде, а ситне повреде од вештачких пушчаних метака и стрела не могу се ни набројати.

Не додегу би Викинг

У ЈЕДНОМ СКОКУ — НАШАО СЕ НА ЛЕЂИМА КАМИЛЕ КОЈА НОСИ ЗЛАТНИ ШЛЕМ...

ОСТАЛЕ КАМИЛЕ СУ ПОБЕГЛЕ... НЕ МОГУ МЕ ГОНИТИ!

КАСНИЈЕ... ЧУО МОЈУ ТРЕКУ ЖЕЉУ, ДУШЕ... ДОНЕСИ МАЧ САЗЛАТНИМ БАЛЧАКОМ КОЈИ ЕЛ КАЗИМ ДРЖИ У СВОЈОЈ ТВРЂАВИ!

ИСПУНИО САМ АЛИЈЕВУ ДРУГУ ЖЕЉУ! ОСТАЛА ДЕ ЈОШ ТРЕКА!

ЗАШТО МЕ ТАКО ЧУДНО ГЛЕДАШ, ЛЕПОТИЦЕ? ЗАР НИКАД ДОСАД НИСИ ВИДЕЛА ДУХА?

ЗЛАТО КОСОГ, НЕ! А ЗАР ГА САД ГЛЕДАМ?

КАД ЈЕ ПАЛА НОЋ, РУКА КОЈА ЈЕ ХИТНУЛА ТОЛИКО ХАРПУНА, ЗАВИЛАЛА ЈЕ УЖЕ ПРЕМА НАЈВИШОЈ КУЛИ ЕЛ КАЗИМОВЕ ТВРЂАВЕ...

НАСТАВИЋЕ СЕ

ДРАМАТИЧНА ИГРА

ИЗМЕЂУ НАУКЕ И »СНЕЖНОГ ЧОВЕКА«

1889: НЕОБИЧНИ ТРАГОВИ НА СНЕГУ. — Тек што су научници и истраживачи успели да кроче у неприступачне висинске пределе Азије, они су већ на првом кораку наишли на трагове стопала сличних људским на дебелом снежном покривачу. Први је о њима поднео извештај пуковник Л. А. Вадел, који их је запазио на висини од око 5.000 метара, у Сикиму. Како је човек могао да опстане у оваквим условима? Па, ипак, доказ је био ту: неко или нешто остављало је трагове.

1890: ТЕЛО КОЈЕ НИКО НИЈЕ ИДЕНТИФИКОВАО. — Можда је тајна могла одмах у почетку бити решена да није било немарности војника који су обезбеђивали постављање телефонске линије на прелазу Целап Ла. Међу радницима би понеко тек нестао, као да је у земљу пропао.

Војници су претражили околину и убили једно створење које је личило на великог, косматог мајмуна. Али, тело су оставили у планини, јер у близи није било ниједног научника који би се за то заинтересовао. Данас постоји само извештај о овом догађају.

1921: ЧУВАР ЕВЕРЕСТА. — Енглези су први пут покушали да се попну на Монт Еверест 1921 године. Вођа експедиције пуковник Хауард Берн видео је „трагове као од босог човека“, које је оставио

— према речима његових носача — „дивљи снежни човек“. Урођеници сматрају да „јети“ (снежни човек) живи на највишим врховима планинских масива. Један од њих, по њиховом веровању, чува прилаз Монт Евересту.

1925: ОЧЕВИДАЦ КОЈИ НИЈЕ ВЕРОВАО СВОЈИМ ОЧИМА. — А. Н. Томбази је видео трагове у Сикиму, чак је видео и једну прилику „која је личила на човека“. После тога је и саме трагове детаљно проучио. Али, он је био толико импресиониран овим што је видео и толико уверен да му нико неће веровати, да овај

извештај никад није објавио, већ га је прочитао само својим пријатељима.

1937: СТЕПЕНАСТИ ТРАГОВИ УСЕЧЕНИ У ЛЕДЕНУ ЛИТИЦУ. — Џон Хант, вођа експедиције која ће дојде освојити Монт Еверест, испитивао је тешки и опасни кланац Зему. Он је изненађен кад је у снегу угледао отиске који су личили на људске. Што је најчудније, ови трагови су очигледно служили као нека врста стазе. И он сам дуго се кретао њом преко опасних клисура, дубоко уверен да су и други истраживачи пролазили овуда пре њега. Био је запрепаћен кад је увидео да

је он, уствари, први човек који је боравио у овим крајевима.

○ Брод за лов китова на Антарктику гради се у Николајевоу, у СССР. То ће бити права пловећа фабрика, дуга 218 метара, и имаће 43.800 тона.

○ Ако би се хемиска енергија из једне цигарете претворила у механичку, могла би свог пушача да подигне на висину од девет метара.

○ Мост преко Месинског Залива изградиће Италијани. На тај начин повезаће се Апенинско Полуострво са Сицилијом. Дужина моста износиће преко пет километара.

○ Највећа биоскопска „сала“ под воденим небом саграђена је у Берлину. Она има 25.000 седишта.

На „крову света“, како називају хималајски плато, одиграва се годинама драматична игра „жмурке“ између науке и такозваног „снежног човека“, чије присуство сви осећају, али нико није у стању да га се докопа.

Године 1951, доктор Г. Н. Дат учествовао је у једној експедицији којој је био циљ освајање Монт Евереста. Док се одмараво седећи на једној стени, дигао је поглед и са запрепаћењем видео огромно космато створење које је пињило у њега. Кад је дошао себи, створење је било нестало. Доцније, 1952 године, Швајцарци који су се пењали на Еверест чули су неко завијање и вику, и то на удаљености од свега неколико метара, али због густе магле нису могли ништа видети. Године 1953, енглески истраживачи су чули крик овог тајанственог створења: лично је на писак. Али, ни они га нису видели.

Лондонски зоолошки врт је испитивао стопала свих животиња из тих области чији су отисци имали сличности с траговима остављеним у леђу и снегу. Хималајски медвед је отпао одмах. Мајмун лангур је показао највише сличности, мада је траг стопала у снегу био много већи.

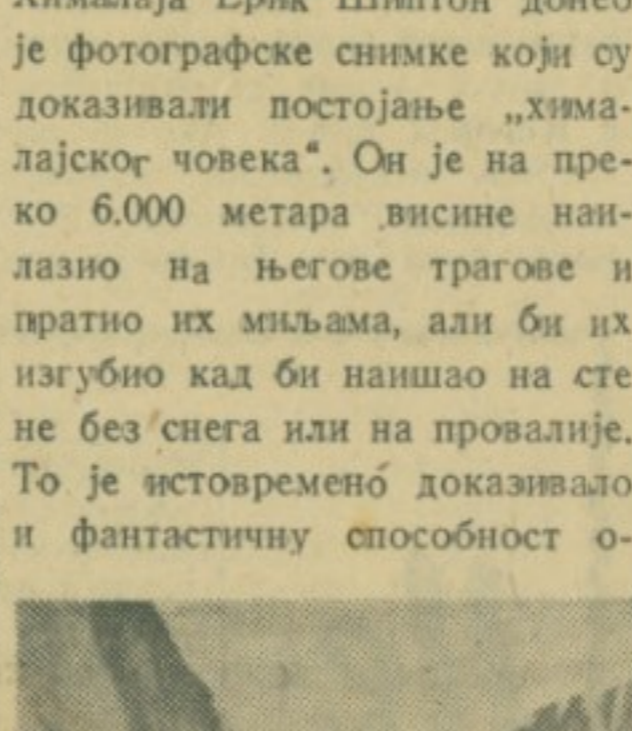
Ове године ће неколико нација послати своје експедиције у Хималаје. Хоће ли нека од њих решити тајну снежног човека?

1948: ЧОВЕК КОГА ЈЕ „ЈЕТИ“ УЈЕО. — Други светски рат прекинуо је трагање за

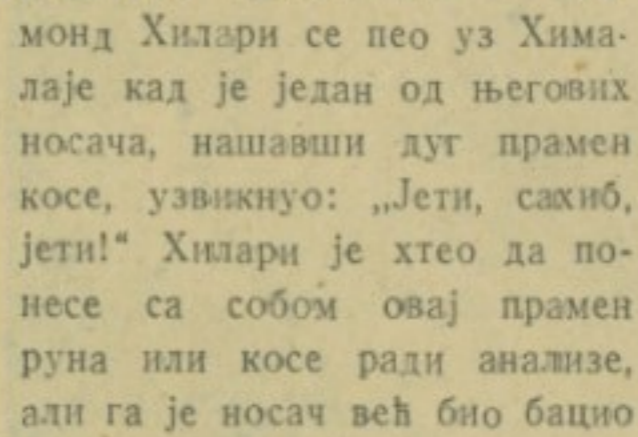
„снежним човеком“. Међутим, 1948 године, два норвешка инжењера, Аге Торнберг и Јан Фростис, дошли су да траже уран у области глечера Зему. Изненада су се два велика космата створења, која су изгледала као циновски мајмуни, устремила на њих. Мада уплашени, инжењери су покушали да их ухвате ласом. После краћег гушања, необична створења су побегла, док је један од Норвешкана добио неколико уједа.

1951: СКОК ПРЕКО ПРОВАЛИЈЕ. — Познати истраживач Хималаја Ерик Шинтон донео је фотографске снимке који су доказивали постојање „хималајског човека“. Он је на преко 6.000 метара висине наплатио на његове трагове и пратио их миљама, али би их изгубио кад би наишао на стенове без снега или на провалије. То је истовремено доказивало и фантастичну способност о-

вог створења да скаче с једне стране провалије на другу, где би се трагови настављали.

1952: ХИЛАРИ НИЈЕ ИСКОРИСТИО ПРИЛИКУ. — Едмонд Хилари се пео уз Хималаје кад је један од његових носача, наштавши дуг прамен косе, узвикнуо: „Јети, сахиб, јети!“ Хилари је хтео да понесе са собом овај прамен руна или косе ради анализе, али га је носач већ био бацио

преко ивице провалије. Они верују да несрећа чека онога ко такав прамен задржи; поред тога, то би страшно наљутило „снежног човека“, који би се осветио читавом племену шерпа.

1953: ПОНЕКАД НА СВЕ ЧЕТИРИ. — За време успињања на Еверест које ће бити крунисано успехом, Џон Хант

је био застао у једном манастиру. Калуђери су му рекли да их је једном посетио „снежни човек“ и да се неколико дана кретао око манастира. Понекад би ишао исправно, а каткад на све четири. Назад су га уплашили двајући у своје дугачке трубе.

1954: ЧОВЕЧЈЕ НАВИКЕ. — Чарлс Стонор је организовао експедицију чији је једини циљ био да ухвати „хималајског снежног човека“. Он то није постигао, али је успео да сазна извесне појединости о његовом начину исхране. Написао је и на остатке рашчереженог зеца из кога је била извађена утроба. Познато је да ниједна животиња не оставља изнутрицу своје жртве. То је особина човека. Отуда неки претпостављају да „снежни човек“ може бити карица која недостаје у развојном ланцу човека или развијенија врста мајмуна.

1954: ВЕЛИКА СЛИЧНОСТ. — Стонор је носио са собом фотографије разних животиња, па и мајмуна. Показујући их урођеницима који су тр-

дили да су видели „снежног човека“, Стонор је тражио да му кажу на коју је од слика он лично. Сви су показивали на мајмуна, нарочито на орангутана, наглашавајући, додуше, да није баш сасвим такав. Ниједна друга звер није долазила у обзир.

1955—58: „ДОКАЗ ЋЕ БИТИ НАБЕН“. — Амерички зоолог Леон Аугуст Хаусман већ је испитивао једну лобану за коју се верује да је припадала неком непознатом сисару. Године 1957. једна експедиција

из Тексаса безуспешно је трагала за „снежним човеком“. Међутим, Џон Хант не губи наду. Он каже: „Ја сам му видео трагове. Чуо сам његов глас. Налажење непобитног доказа је према томе само питање времена“.

ДА ЛИ ВАМ ЈЕ ПОЗНАТО

○ Хиљаду и осам стотина олуја једновремено настаје у Земљиној атмосфери.

○ Преко 83 милиона аутомобила има данас у свету.

○ Око 80.000 разних врста пужева живи на земљиној површини.

○ Гранит садржи атомско гориво: уран и торјум. У комаду гранита тешком једну тону налази се толико атомског горива да би заменило 12 тона угља.

○ Слабо подрхтавање осећа свако ко гледа мачку. Трећем длана о мачју длаку ствара се електрична енергија. Неки физичар је измерио снагу ове енергије. Показало се да би било потребно гадати 1.500.000 мачака да би се добила енергија која би омогућила лампи од 15 вати да даје светлост.

○ Прибор путника на Марс биће свакако и часовник. Али, пошто је различит начин рачунања времена, то неће бити наш, обичан часовник. Науч-

ници су већ показали какав би требало да изгледа часовник који би показивао време и на Земљи и на Марсу. Година на Марсу се дели, као и код нас, на 12 месеци. Дан и ноћ се готово поклапају с нашим, јер трају 24 часа 37 минута и 23 секунда. На том часовнику била би два бројачника — мањи и већи. Кадаље на већем показивале би марсовско време, док би се на мањем бројачнику читало време на Земљи.

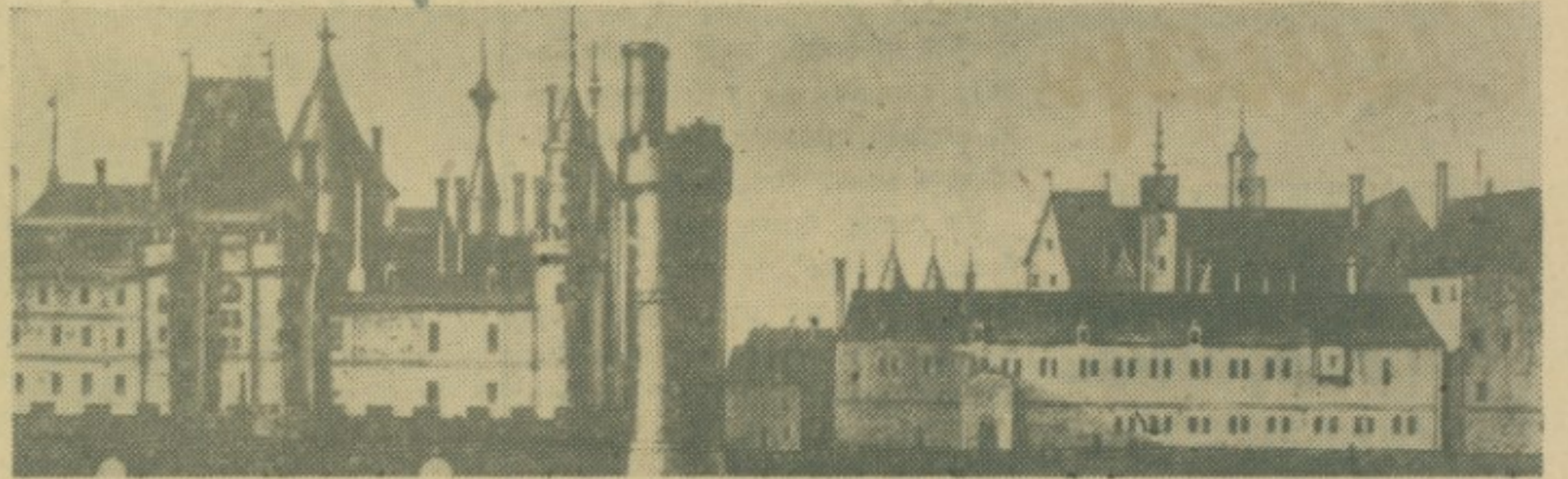
○ Комбинација у шаху има толико да их не би одиграли сви данашњи становници Земље чак ни кад би без одмора играли шаха непрекидно дан и ноћ, вукући сваког секунда по један потез.

ДАВИД: ГОСПОЉА СЕРИЗЈА СА ДЕТЕТОМ

како је ЛУВР

ЛУВР У XV ВЕКУ

постао највећи музеј на свету?

ју. Тек пре неколико година, Велика галерија добила је свој данашњи изглед. Сада се ради на дворанама које се налазе на другом спрату.

Владар који је саградио Лувр увео је и прве драгуље у највећу уметничку ризницу света. Франсоа I је од свих владара Француске имао највише разумевања за уметност. Једино се Луј XIV у том погледу могао мерити с њим. Из времена оснивача Лувра потиче његов чувени портрет, који је израдио Тицијан. Познато је да је Франсоа I довео у Француску Леонарда да Винчија и да је на његовом двору велики сликар проживео своје последње дане. Франсоа I је купио најлепшу слику света, Боконду, као и да Винчијева ремек дела: Св. Јована Крститеља и Свету Ану. Захваљујући њему, Французи данас могу да се диве и најлепшим делима Перуџина, Андреа дел Сарта и Рафаела.

Луј XIV је од Мазарена наследио богату збирку слика, из које је за Лувр одабрао Рафаеловог Светог Михаила и Светог Ђорџа, Коревову Антиопу, чувену Тицијанову Венеру из Прада, Борбонев Пољски концерт и Веронезову Сузану на купању. Краљ Сунце је купио и 32 платна чувеног француског сликара Пусена и многа платна фламанских и немачких мајстора. Луј XV је набавио дивне слике Рубенса, Рембранта и Рафаела, а Луј XVI је ударио темељ данашњој галерији холандских мајстора.

Овом језгру које је образовано од краљевских збирки придружила су се под Револуцијом многа дела конфискована у племићким дворцима, као и слике и други уметнички предмети које је Наполеон реквизирао за време својих ратовања у Италији. Још тада су у Париз стизали људи из свих крајева света (неки чак из Кине) да се диве овом јединственом уметничком благом.

Један део збирки Лувра морао је бити враћен њиховим сопственицима после Ватерлоа.

Па ипак, оно што је остало претстављало је непроцењиву вредност, која није престала да се увећава у току XIX и XX века.

Најстарије платно у Лувру претставља слика дворца „а-кав је изгледао у XV веку, у доба Филипа Августа. То је била јака тврђава, намењена одбрани Париза од норманских најезди. Једно од најстаријих платна је и „Човек са чашом вина“, од непознатог уметника с краја Средњег века.

Међу најдрагоценијим сликама Лувра је Ботичелијева Самотрачка победа, фреска која је 1882 године исечена са зида једне виле у околини Фиренце и плаћена 46.517 франка. За Бокондом не заостаје много ни једно друго Леонардово дело — портрет младе Италијанке Лукреције Кривели. Чувена је и Вермерова минијатура „Везиља“, затим реалистичка Мурилова слика „Мали просјак“ и Гојина „Млада Шпањолка“.

Посетилац који се осетилац који се хиљадама ремек-дела смештен у Лувру тешко може замислити колико је тешкоћа требало савладати да би се ова, пола километра дуга грађевина поред Сене начинила највећим храмом уметности на свету.

Некад је Лувр чинило више зграда које су претстављале дворца француског краља Франсоа I. Под владом Луја XVI, кад су француски владари напустили Лувр, сликар

Хуберт Робер и војвода Андиви приступили су разради планова за његов преображај у велики музеј. Радови су трајали десет година. Али, ни после тога Лувр није постао да буде циновско градилиште. Откад је Анри II одлучио да се у центру Париза наместо тврђаве Филипа Августа подигне елегантна грађевина, сваки владар и сваки шеф државе учествовао је у доградњама Лувра. Преко 25 година, познати француски конзерватор Жермен Базен радио је на његовом унутрашњем уређива-

Зашто кажемо... ЛУКУЛОВ ПИР И ТРЕШЊА

Богати римски племић Луциније Лукул, који је умро у првом веку пре наше ере, последњих десет година живота није се бавио јавним и државним пословима. Његове гозбе које је за тих десет година приређивао постале су толико чувене да и данас, после 2.000 година, богате трпезе и пирове називамо „лукулским“. А прославити се у старом Риму богатом трпезом није било нимало једноставно. Добрим куварима плаћало се у то време по 100.000 сестерција годишње, што би у данашњем новцу износило близу милион динара. Сто хиљада сестерција плаћао је Лукул и специјалном „мајстору“ који је умео да на уметнички начин сече печење и дивљач.

Колени су значај стари Римљани придавали доброј трпези најбоље се може судити по томе што је једном приликом император Домицијан усред ноћи сазвао Сенат на ванредно заседање да би донели заједничку одлуку на који начин треба припремити неку нарочиту врсту рибе добијене из

далека, Антонијев кувар добио је за један добро припремљен обед читав град. Ретке рибе доносили су из далеких земаља у Рим у посудама напуњеним медом. По машти којом су биле припремане и богатству уложеном у њих, Лукулове гозбе превазилазиле су све остале у Риму.

Но, тиме што се помније само у вези с раскошним гоздама, Лукулу се, уствари, чини неправда. Јер, он није био

само гурман, већ и велик државник и војсковођа. Поред тога, Европа је њему обавезна за своје „познанство“ с вишњом и трешњом. Наиме, кад се вратио с победничког азијског ратног похода, Лукулу је у Риму био приређен тријумф. Том приликом он се возио колима која су била украшена дотле непознатим дрвем пуним црвених плодова. Била је то вишња, која се ускоро почела гајити по читавој Европи. По имену вишњине „слађе рођаке“, сачувана је и успомена на њихову, заједничку постојбину. Лукул је донео вишњу из Керососа — данашњег Керасонда у Малој Азији. Због тога се вишња на грчком каже керасос, јерменски и персијски — керас, латински — керасус, од чега је постала француска реч сериз, немачка кирше, руска — черешња и наша — трешња.

★ ЛЕТЕ САМО НОЋУ

Многе птице селнице лете само ноћу, зато што дању траже храну, а истовремено избегавају ваздушна струјања до којих долази услед дневне топлоте.

НЕПОЗНАТЕ ЗЕМЉЕ И НАРОДИ

Не лутећи несрећу, женка која спокојно је седела на јацима. Наокрото, докле поглед допире, није било живе душе. Само су се понегде међу оскудном травом, издизали мали жбунови бодљикавог багрема. Изненада се један од жбунова покренуо и почео се полако приближавати. Женка која узнемирено се обазрела око себе. Жбун је „стао“. Тек што се птица мало смирила жбун је поново оживео и наставио да пузи. Преплашена женка скочила је, али је већ било касно: реско је зазвиздала стрела и птица се срушила на врели песак.

Ловац који се крио иза „живог“ жбуна није скочио и није се бацио на своју ловину. Наставио је да отрпљиво чека. Ускоро се крај гнезда створио и други ној, овога пута мужјак. Поново је зазвиздала стрела и друга птица постала је ловчев плен.

Тек тада је ловац изишао из свог заклона. У једној руци држао је велики лук, а у другој — камени нож. Његова одећа састојала се само од крзна дивље мајке које му је било обавијено око бедара. Тамна боја коже, црна кудрава коса, широк и стиштон нос, одавали су домороца афричког континента. И заиста, то је био један од претставника малог црначког племена Хадзани, које живи у сувим саванама Танганике, источно од сланог језера Њараса.

Хадзани живе у малим родовским заједницама, по неколико десетина људи заједно. Насељавају се на оном месту где тренутно има највише плодова и где су најбољи изгледи за лов. Њихови домови су мале колибе од прућа и траве, чија висина по правилу не премашује 120 до 140 сантиметара, тако да „туђе око“ тешко може да их открије.

Исто као и колибе, примитивно је и оскудно читаво домаћинство ових становника саване. Лук, десетак стрела, камена секира и нож, тоболоц с резервним тетивом и стрелана,

ма, лек против змијског уједа, каменг дула — то је све њихово имање. Љубске нојевог јајета служи им кас судови. Додуше, у некој „богатијој“ кући може се наћи и по који глинен лонац у коме се справља отров за стреле. Али, те лонце нису начинили Хадзани, већ су их трампом добили од суседних племена.

Хадзани не знају за земљорадњу и сточарство. Они живе искључиво од лова и од дивљих плодова и корења. Од ловачке среће и „жетве“

плодова зависи опстанак читавог племена. Ловци су одлично проучили све навике дивљих звери и из лова се ретко враћају празних руку. Па ипак, то је једва довољно да се прехране. Хадзани, усто, нису никакви пробирачи у јелу. Сем жаба, риба, змија, слепих мишева и јастребова-лешинара, они једу буквално све што трчи по земљи и лети по ваздуху, урачунавајући ту скакавце и корњаче, хијене и шакале, леопарде и мајмуне, нилске које и носороге.

У хајку на крупну звер, као што је, на пример, носорог, полазе сви мушкарци из племена, не мислећи уопште на су-

трашњину.

Гозба почиње на лицу мезога. По племенском обичају, жене не смеју да гледају како мушкарци једу. Због тога убијену звер поделе на два једнака дела. Једну половину ловци одмах поједу, а другу односе женама и деци.

Док мушкарци лутају саваном тражећи ловину, жене и деца скупљају плодове хлебног дрвета и разне бобице и ископавају корење. Хадзани никад не стварају залихе. Све до чега дођу у лову и све што жене и деца прикупе у савани, поједу тог истог дана, не мислећи уопште на су-

трашњину.

ХМ... СУДЕКИ ПО ТРАГОВИМА, ОВДЕ БИ ТРЕБАЛО ДА ИМА ПАСА-КЕНГУРА! ОНДА ТО ЗНАЧИ ДА ЈЕ ВРЕМЕ ЗА ПЛУТОНОВУ УЛОГУ!

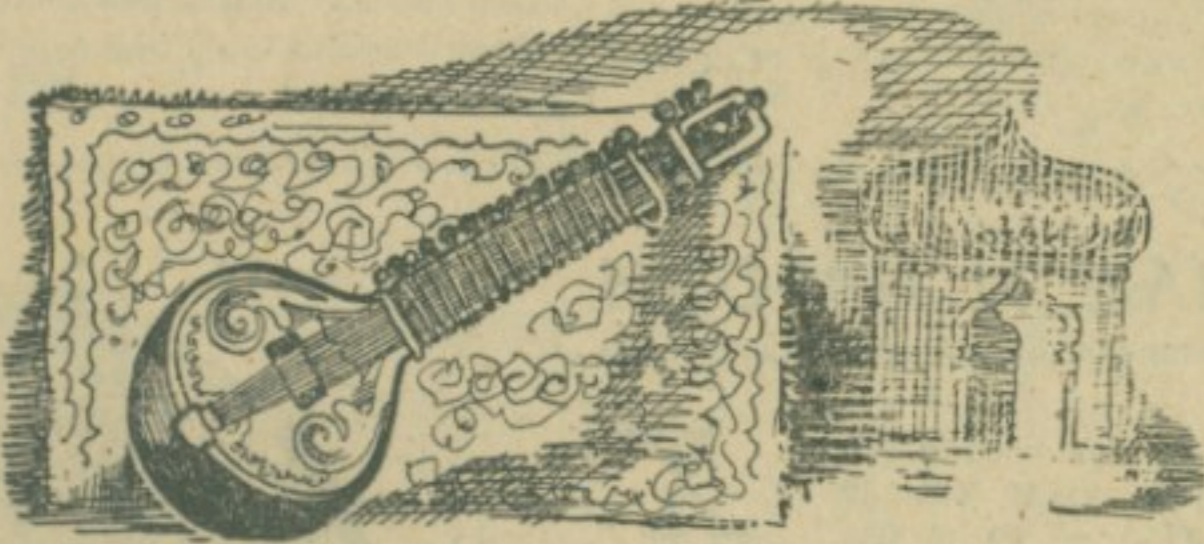

Ситтар

гаробни
инструмент
Индије

У скоро ће се у европским концертним дворанама чути један досад мало познат инструмент — индиски ситтар. Виолиниста светског гласа Јехуди Мењухин недавно је рекао да овом инструменту има да захвали за најразвијенија осећања која је доживео у музици. Због тога су он и чувени енглески издавач Виктор Голанц zaloжили своја имена за његово популарисање. Европску публику ће упознати с њим најпознати-

широком врату налазе се покретне ручице, које дозвољавају свирачу да у оквиру једне октаве произведе укупно 22 мала и мања тонска интервала. Уз ситтар припадају два добоша: „бања“ за леву и „табла“ за десну руку. Бања је басовни инструмент дубоких тонова, док је табла наштирована на основни тон. Ови добоши се не употребљавају само за ритмичку прању, него и као прави ударни инструменти. На њима се музика увек само импровизује. И тако ће ситтар, као пре једног века саксофон, пренет из јужних држава Северне Америке, и мноштво других малих инструмената за ударање или разних „звечки“ донетих из Јужне Америке, у употреби после Другог светског рата, или прастари добоши афричких шума, добити своје место у европским партитурама.

ји индиски ситтар-свирач Рави Шанкар.

Ситтар је један од најстаријих музичких инструмената земаља исламског културног круга. Звучима ситара се одушевљавао и убрајао га у своје најдраге инструменте познати персиски песник Хафиз. У Индији се сматра као краљевски инструмент и високо је цењен.

По изгледу, ситтар потсећа на тамбурицу. Израђен је од дрвета или тикве. На предњој страни има запетих седам главних жица, а између њих је 20 резонантних жица. На

Кад жене разговарају телефоном...

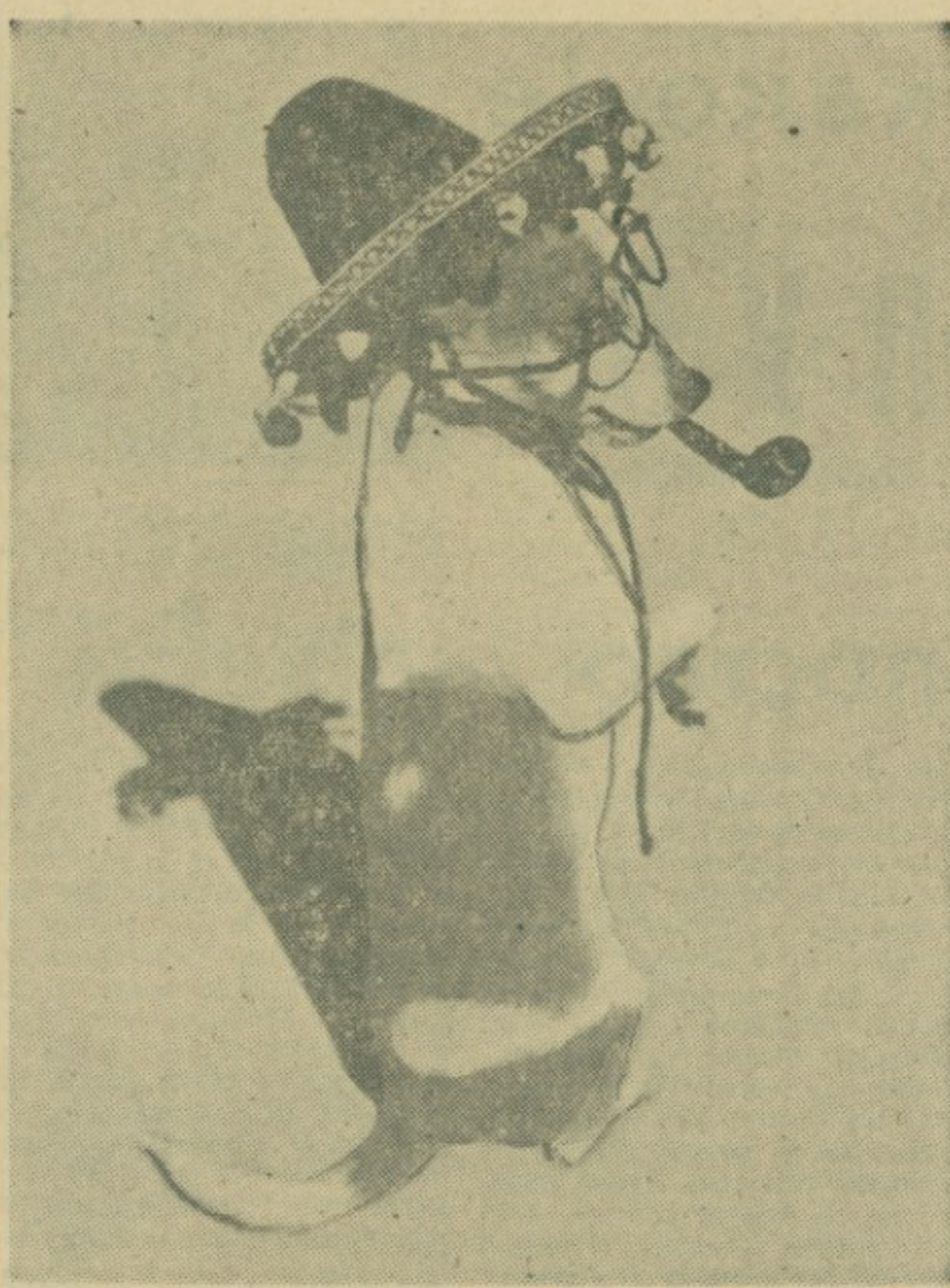
Једна велика фарма у Васау, у САД, изгорела је до темеља само зато што две жене нису хтеле да прекину свој телефонски разговор. Шеф ватрогасне службе изјавио је да му је власница фарме, нека госпођа Крут, испричала да је узалудно молила две жене које су হাসкале преко телефона из суседних кућа да ослободe линију, како би могла позвати ватрогасце да угуше пожар који се распламсао у њеној кући. Кад су све њене молбе остале узалудне, морала је да отрчи до телефонске говорнице која је удаљена преко пола километра. Док су ватрогасци стигли, кућа је изгорела до темеља.

Више младића него девојака

Амерички уред за статистику објавио је да у САД данас има 7.720.000 младића, а свега 7.606.000 девојака у годинама између 18 и 24. Дакле, младе девојке не треба да се плаше да се неће удати. За старије девојке ситуација није тако ружичаста, јер има 2.800.000 жена више него мушкараца старијих од 25 година. Што се тиче младих од 18 година, ту су опет децени у вођству, за 1.200.000 испред девојчица.

Највише рајовала

Француска је највише ратовала за последња два века. Она је за то време водила 185 ратова. После ње долази Енглеска са 176 ратова. Тако бар каже једна статистика од пре двадесет година.

— Имате ли шибицу? Знаге, дула ми се угасила! Хе, хе, али није то све што ја знам... Познато је мени још седамдесет и седам других трикова! — рекла би вам ова куца да сте је случајно негде срели.

Веровали или не, да сте се задесили пре десетак година у граду Алпину, у Тексасу, веома бисте се зачудили видећи овога пса како достојанствено корача главном улицом на задњим ногама. Његов господар га је увек пратио и налазио се десетак метара иза њега.

Мало ко зна да на земљи има места где кише падају једном у неколико година. Такво место је и пустиња Атакама у северном Чилеу. Мештани је зову „Долином смрти“ или „Земаљски пакао“. То је најсушнија област у свету. Огромна пространства су само гола земља коју немилосрдно пржи сунце. Пустиња се протеже 400 километара усред суве степе дуге две хиљаде километара.

Једини извори воде у овом крају су зимске и пролећне росе „гаруа“ и густе облаци „камачикас“. Становници су веома ретки. Људи живе једино око рудника бакра и у центрима за добијање шалитре. Њима се вода доноси морским бродовима, аутомобилима или колима. Вода се за неке градове доводи цевима са Анда

Долина смрти

и сакупља у специјалне резервоаре.

Изненада, крајем 1924 године, готово преко ноћи, ова пустиња је изменила лик. Са океана су неочекивано дунули топли и влажни ветрови. Вечито зажарено небо прекривило се тамним облацима, из којих се пролила таква бујица воде да су се пресохла речна корита препунила и потопила стране области. Бујица је кидала железничке пруге, носила мостове и рушила куће. Градови су били окружени водом. Храна се допремала са-

ПЕРИ

ПРЕМА ПРИЧИ ФЕЛИКСА САЛТЕНА АУТОРА „Бандија“

мо мазгама и ламама. Настала је глад.

Нагла промена климе преобразила је пустињу. Сочна трава и тропско растиње прекрили су тле. Домаћа флора је поново процветала. А тамо где су људи успели да посаде памук и диње летина је била незапамћена.

И раније се догађало да до западних обала Јужне Америке крајем децембра или почетком јануара допре са екватора топла морска струја Ел-Нино. Обично је то слаба струја, која нема никаквог утицаја на климу Чилеа. Но, ова је неочекивано била снажна, па је са собом донела не само влажне и топле ветрове, него и читаве сплавове ишчупаних стабала и растиње тропског подручја. С њима су стигле и разне животиње, пре свега инсекти.

Ова инвазија флоре и фауне унела је пометњу у живот домородаца. Намножили су се вилни коњици и комари. Међу становништвом су се јавиле многе болести и завладала је епидемија маларије, која је дотле била непозната. Рибарима су почели да труну чамци и да се распаде алат, јер је температура воде стално расла, а садржај соли се смањивао. Дошло је и до масовног утинућа риба.

Ово је трајало четири месеца — до маја 1925 године. А онда је уместо топлих, влажних ветрова поново дугнуо хладан и сув ветар са Јужног пола. Клима је почела да се мења, а пустиња да добија свој ранији изглед.

Људи су способни за међупланетарни лет

Према мишљењу једног америчког научника, људи су већ сад способни за лет у вселени. Он то своје мишљење заснива на резултатима многобројних опита. И досад је било више случајева да су људи ишли на велике висине. Једном су два човека провели неколико часова на висини од преко 25.000 метара, а другом приликом је један остао на висини од преко 30.000 метара преко 24 часа. Овај научник сматра да услови у међупланетарном простору нису много различити од услова на висини од 30.000 метара. Поред тога, ови услови могу се упоредити са условима који владају у подморницама на атомски погон. Ипак, има још проблема који се морају решити. Један од најважнијих је утицај гравитације на људски организам.

НОВА ПРОФЕСИЈА АТОМСКИ РАДНИЦИ

и капут. Ова одећа се никад не износи напоље. И своје ципеле мора заменити специјалном обућом. Најзад, на кажипрст леве и десне руке ставља по један прстен од пластичне масе у коме се такође налази комад осетљиве филмске траке.

Кад се, после свих ових припрема, нашао у својој лабораторији, он прво припрема елемент на коме ће да врши опит, а затим одлази у зграду где се налазе извори радиоактивног зрачења. То може бити радиоактивни кобалт, који се налази у цилиндричном резервоару с водом. Кобалт је смештен 4,50 метра испод њене површине. Резервоар је херметички затворен металним поклопцем и чим водостај почне да пада зачује се снажно звоњење.

Хемичар долази у ову просторију с припремљеним елементом и причвршћује га за специјални апарат, који спушта у резервоар у близини радиоактивног кобалта. Пошто протекне потребно време, он га вади на површину.

Потом, хемичар врши испитивања елемента, који је и сам постао радиоактиван.

У свакој лабораторији за оваква испитивања постоји и нарочити уређај кроз који ваздух стално пролази. Чим се ваздух окужи, уређај даје знак за узбуњу.

Дан нуклеарног радника

У атомским фабрикама, на радним местима у такозваним „топлим“ зонама, опасност је још већа но у лабораторијама, па су и мере предострожности веће.

Ако један стручњак треба да обави какав посао у „топлој“ зони, пре њега се шаље на то место „извидник“, који је прикладно одевен. Тек после тога долази стручно лице које обавља посао. Али, оно се не задржава дуго у „топлој“ зони, већ у току дана више пута прекида рад да би „извидник“ испитао није ли наступила промена, тј. није ли се повећала радиоактивност.

Чим уђе у фабрику, радник добија Гајгеров бројач, који служи искључиво његовој личној безбедности. Ако је понео од куће свој дневни оброк, мора га оставити на чување у кантини, да се не би окужио радиоактивним зрачењем. Потом улази у свлачионицу, где оставља своје одело и облачи радно.

Пошто обуче два бела комбинезона, радник навлачи два пара рукавица, од којих су једне кожане, а друге од каучука. Обува два пара ципела, такође од коже и каучука, на главу ставља капу која му потпуно покрива косу, а преко лица навлачи маску с кисеоником. Кад се тако обуче и обује, човек личи на биче с друге планете како га обично замисљају илустратори фантастичних романа.

Снабдевен заштитним инструментима и алаткама за рад, радник одлази на радно место и обавља посао што брже може. Један физичар с бројачем у руци стоји крај њега, да би га обавестио чим се појача радиоактивно зрачење преко дозвољене границе.

По изласку из радионице, радник у једној соби скида предмете од каучука. Потом, стално под контролом физичара, скида радно одело и сваки комад оставља у нарочиту челичну „касу“, која се потом „раскужује“. Одатле одлази у купатило, где се тушира уз употребу нарочитог сапуна и специјалних средстава за прање, а затим сам проверава Гајгеровим бројачем има ли на његовом телу места која „зраче“. Тек после овога може да оде у трпезарију на обед. За то време, физичар који је стајао уз њега за време рада односи Гајгерове бројаче у специјални центар, где се проверава њихова исправност и бележи налаз изражен у бројевима.

Кад радник полази кући, још једном се помоћу Гајгеровог бројача испитује „чистоћа“ његових руку и одела. Сваки радник у атомској фабрици, свако запослено лице у атомској лабораторији, као и сваки посетилац, ма у њих ушао један једини пут, добија свој картон, о чему се води евиденција и у самом атомском центру.

Пошто је већа количина радиоактивног зрачења шкодљива по људски организам, научници и радници запослени у атомској индустрији снабдевени су разним оделима и направама који их заштићују, али им дају врло необичан изглед. Радник чију слику доносимо, има поред осталог, капуљачу на којој се налази антена пријемног радиоапарата и микрофон с малом емисионом станицом. Тако опремљен и са Гајгеровим бројачем у рукама, радник може да ступи у „затровану зону“, да је испита и да све промене које његов апарат региструје

јави преко радија својој лабораторији.

Данас постоје многи уређаји и различити начини за заштиту људства које је запослено на местима где се ричује радиоактивним материјама.

Дан нуклеарног хемичара

Задатак хемичара који раде с нуклеарном енергијом састоји се у изучавању радиоактивног дејства на различите елементе.

При уласку у предузеће, хемичар добија мали метални рам, између чијих странаца се налази комад специјалне филмске траке која је осетљива на радиоактивно зрачење. Потом улази у одају у којој облачи нарочиту кошуљу, панталоне

Зар је могућно? — питају се посетиоци лондонског зоолошког врта кад чују да пред собом имају оца и ћерку. Али, не треба се чудити. Сви одрасли пингвини имају чисте, беле прсдуке, док млади још не носе „фрак“.

Д о 1900 године жута грозница је односила велик број људских живота. А тада је др Валтер Рид, амерички војни лекар, пошао с једном мисијом на Кубу да проучи узроке и начин преношења ове болести. У логору Лазеар вршио је опите на људима који су му се добровољно ставили

сво сматрали да су највише заражени. Они су овако изабрани: једни су били заражени пре 15 дана, други пре 19, а трећи пре 21 дан.

После три дана и девет и по часова (8 децембра нешто пре поноћи), заражени човек, који је већ петнаест дана био у строгом карантину, осетио је језу, што је био знак почетка жуте грознице.

— Ја не могу да се уздржим, — вели доктор Рид — а да не изразим дивљење према овом војнику из Охаја који се добровољно примио ове

у 16 часова), пустили смо на једног младића три комарца која су три дана раније ујела војника из Охаја, заједно с четвртим комарцем, који је био заражен 17 дана раније. После четири дана и 20 часова, овај младић је наједном изгубио своју веселост и пао у постељу. Идућег јутра, у девет часова, почела је грозница. Овај случај одликовао се дугом инкубацијом од пет дана и 17 часова. Иначе, мла-

ИЗ ЈЕДНОГ

на располагање и убрзо утврдио да жуту грозницу проузрокује једна врста комарца (*Aedes aegypti*). Овај проналазак је омогућио да се болест сузбије.

Како је до открића дошло, може се видети из кратког извода из дневника доктора Рида, који овде доносимо.

— Ја и моји људи хтели смо да се заразимо жутом грозницом, и то на три начина. Прво, уједом комарца који је раније био на болеснику; друго, крвљу болесника који је био у првом стадијуму болести; и треће, присним додиром с болесницима. Ради тога смо, поред наших седам шатора, подигли и две бараке које су се налазиле с друге стране долине, удаљене једна од друге око 70 метара, а око 60 метара од нашег логора. Обе су имале жичану мрежу на прозорима и двоструку мрежу на вратима, тако да комарци нису могли да уђу у бараку, нити да изиђу из ње, већ према томе како је опит захтевао.

Петнаестог дана логоровања (5 децембра у 14 часова) пустили смо инсекте на једног од наших људи. Изабрали смо у ту сврху комарце за које

ЛЕКАРСКОГ

жртве, према његовим речима, „само у интересу човечанства и науке“, а за коју није примио никакву новчану награду. По мом мишљењу, већу моралну храброст нико није показао у америчкој војсци.

Следећег јутра (9 децембра у 9.30 часова), изабрали смо комарца који је већ био ујео нашег војника и који је изгледао највише заражен, па смо га пренели на једног шпанског досељеника, који је био у строгом карантину 19 дана. После 3 дана и 11 часова, и он је добио напад жуте грознице.

У међувремену (8 децембра

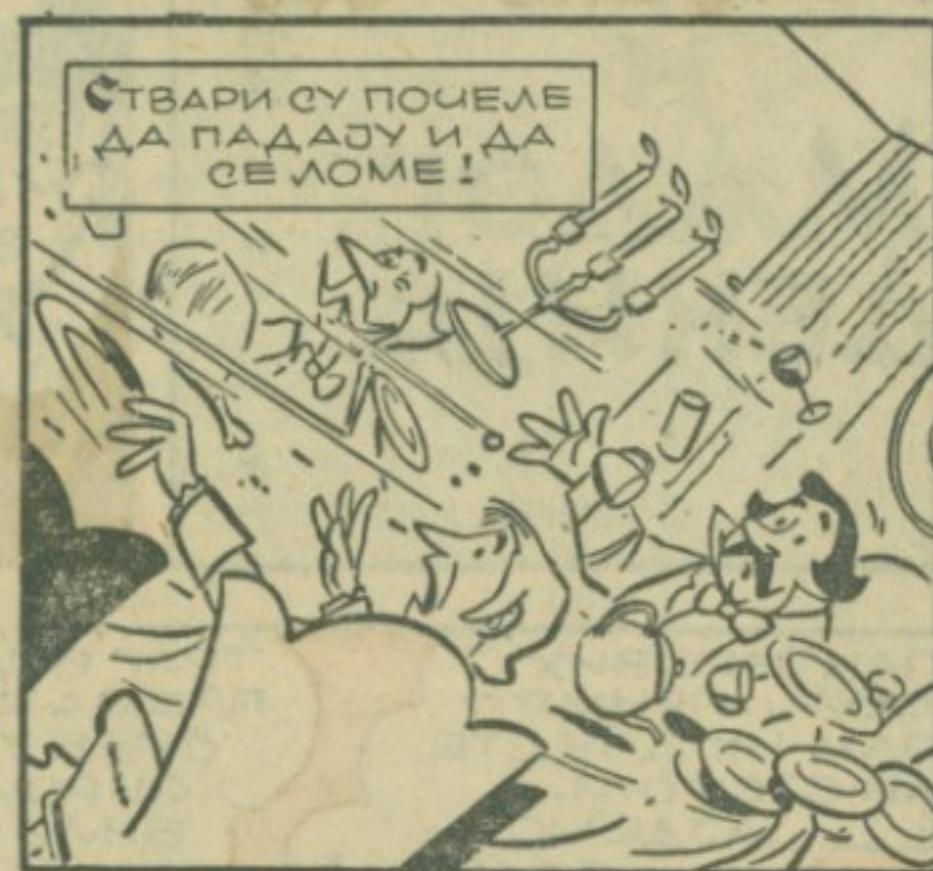
дић је био у карантину девет дана. . .

Жута грозница је акутна заразна болест Средње и Јужне Америке и западне обале Африке. Узрочник: непознат вирус. Преносилац: комарац. Инкубација траје 3—6 дана. Ток болести: ватра, жутица, запаљење бубрега, анурија, тешко запаљење желуца и црева с крварењем и општа изнуреност. Мере за сузбијање болести састоје се у пел-

ДНЕВНИКА

цовању, борби против комарца, постављању заштитних мрежа и изолацији болесника.

ОД ИКАРА ДО РАКЕТЕ

СТВАРИ СУ ПОЧЕЛЕ ДА ПАДАЈУ И ДА СЕ ЛОМЕ!

ВАЗДУШНИ ИЗЛЕТ ПРЕТВОРИО СЕ У НЕСРЕЋУ... ВЕЛИКИ БАЛОН БИО ЈЕ ПРЕПУШТЕН НА МИЛОСТ И НЕМИЛОСТ НЕПОГОДИ!

НАЈЗАД, ДИВ СЕ СПУСТИО 650 КИЛОМЕТАРА ДАЛЕКО ОД ПАРИЗА... У ХАНОВЕРУ. СРЕЋОМ, НИКО ОД ПУТНИКА НИЈЕ СТРАДАО!

НЕЗАСТРАШЕН ОВИМ ДОГАЂАЈЕМ, НАДАР ЈЕ ОПРАВИО СВОЈ БАЛОН И ИЗВРШИО ЈОШ 29 ЛЕТОВА.

ФРАНЦУЗИ СУ БИЛИ ПИОНИРИ ЛЕТИЛИЦА ЛАКШИХ ОД ВАЗДУХА... АЛИ, ИСТОРИЈА ЛЕТА НА АПАРАТИМА ТЕЖИМ ОД ВАЗДУХА ВОДИ НАС ДАЈЕ, У...

НАСТАВИЋЕ СЕ

Верни пријатељи

О Д
памтивека

Пси су од памтивека били највернији пријатељи и помагачи људи, нарочито у тешким и опасним ситуацијама. Баш због таквих својих особина, пси су од давнина употребљавани и у војсци.

И најстарије војсковође руководиле су се начелом да је потребно штетити животе људи. Зато су, у недостатку техничких средстава, тражили различите излазе. Једни су то остваривали применом вештије тактике и маневра, други су се у свакој прилици служили изненађењима, док су трећи искористивали разне животињске, пре свега псе.

Јуриш на непријатеља

Већ у најстаријим државама налазимо на врло вешто организовану употребу паса у војне сврхе. Тако је, на пример, Кир, оснивач Персијског царства, имао на располагању неколико хиљада паса из познате расе „дога“, специјално обучених за ратовање. Према неким подацима, Персијанци су одвели неке победе баш за хваљујући помоћ паса.

Коринћани су, исто тако, масовно употребљавали псе у рату. Познато је, на пример, да су они имали многа утврђења у којима су држали велики број паса, такозваних молоса. Ти пси су, захваљујући изванредно развијеном чулу мириса, могли да открију непријатеља на великој удаљености, тако да је посада била сигурна од изненађења и могла спремна да дочека нападача. Касније, кад би почео бој, пси су излазили из утврђења и јуришали на непријатеља. Понекад је то код нападача изазивало читав метеж и доводило чак и до повлачења.

Келти су отишли корак даље у употреби паса у војне сврхе. Они су били међу првима који су псе „наоружавали“. Наиме, не само што су их употребљавали у борбеним акцијама у виду читавих чопора, већ су својим снажним псима стављали око врата огрлице с великим гвозденим шиљцима, којима су они за време јуриша, а нарочито приликом гоњења, задавали непријатељу озбиљне повреде.

Оклопљени пси — страх и трепет за коњанике

Средњи век је донео многе новине у вођењу рата. Оне су се огледале и у опреми војника, па чак и паса. Ратници су навукли оклоп. Нешто слично десило се и са псима: њих су обукли у панцирне кошуље, сличне војничким. И не само то. На њиховим гвозденим оклопацима причвршћивани су још и мачеви, на чијим се врховима налазила посуда с неким запаљивим хемиским материјама. Тако „наоружани“ пси задавали су праву муку непријатељу, нарочито коњаницима, који су често страдали било од убода мачева, било од опекотина.

Историја је забележила употребу паса у рату и у Новом веку. Тако су Шпаньолци за време освајања Америке навелико искористивали разне врсте паса за борбу против Ин-

дијанаца. Ови пси нарочито су долазили до изражаја у брдовитим крајевима и непрегледним пољима у којима су се Индијанци прикривали, да би из заседе нападали непријатеља и наносили му губитке. У таквим условима шпански пси, такозвани „крвоследици“, имали су улогу „извиђача“ и „јурисних група“ које су прочешљавале терен. А да су пси у тим околностима, нарочито у борбама код Касамалка, заиста одиграли видну улогу, потврдио је и сам шпански двор тиме што је касније доделио знатан део плена сопственицима паса.

Пси спасли 8.000 рањеника

Употреба паса у војне сврхе задржала се и у савременим армијама, мада се њихова улога прилично изменила. Нестало је „убојног“ пса; ње-

га је заменио такозвани службени пас, који се употребљава за разне помоћне послове. Данас у војсци постоје углавном ове врсте паса: санитарски, заштитни, пси — трагачи, пси за везу, за проналажење мина, за доношење муниције, пси-чувари, итд.

Нису људи само Лајки подигли споменик. Тиролски ловци изградили су га на Сочи куји Сенти још 1916 године. На том споменику, поред осталог, пише: „На овом месту нашла је јуначку смрт куја Сента коју смо сви водели. Она је пронашла десет наших другова које смо сматрали изгубљенима. Жртвовала је свој живот, до последњег даха, као војник...“

То је био један од многих санитарских паса који су употребљавани у Првом светском рату. Французи су их први употребљивали. Према неким подацима, они су већ на почетку рата имали 13.000 санитарских паса, од којих је погинуло око 3.000. Тврди се да су ти пси спасли око 8.000 рањених француских војника. Немци су их применили још масовније. Они су у Првом светском рату имали 40.000 дресираних санитарских паса, који су, како се рачуна, спасли око 20.000 рањеника.

Одликовања

Санитарски пси задржани су и до данас. Према једној статистици, број дресираних санитарских паса повећао се у Другом светском рату за неколико пута, а број рањеника које су они спасли био је десет пута већи у односу на податке из Првог светског рата.

Санитарским псима досад је одавано признање на разне начине. Пас 106 батерије француског колонијалног пука, на пример, добио је 1916 године неколико одликовања. За тог пса се тврди да је, за време чувених борби на реци Соме, увек долазио у јединицу с неким рањеником. Командант Седме француске армије генерал Модури написао је у једном извештају из те године следеће речи: „Нека је хвала псу који је спасао толико људских живота...“

Санитарски пси извршавају свој задатак на тај начин што претражују одређени рејон, нарочито вртаче, пећине, густу шуму и сва она места која су човеку тешко приступачна. Чим пронађу рањеника, узимају у уста специјално „казало“, које им виси о врату, и одмах се враћају својој водичу. Чим спази тај знак да је рањеник нађен старешина јединице одређује људе који ће отићи са псом и донети рање-

ног друга. Неки санитарски пси у стању су да и сами пре носе рањенике, помоћу санки. Тој групи паса сродни су такозвани „лавинари“, који се обучавају за проналажење настрадалих алпиниста.

Велику примену у војсци имају и такозвани заштитни пси, који су чести сапутници истурених борбених група и извиђачких одељења. Ту врсту паса широко употребљавају и органи безбедности као и војна полиција. Они су у стању да осете присуство непријатеља на великој даљини, тако да благовремено упозоравају своје водиче на опасност која им прети. Касније, за време борбе, ови пси, који су иначе врло снажни, нападају противника, помажући на тај начин својим водичима да што лакше изврше задатак.

„Хиљада“ других дужности

Заштитне псе употребљавају и многе армије и у Другом светском рату. Француски планински ловци, на пример, користили су се њима у борби око Нарвика, а Немци су их масовно употребљавали у разним специјалним јединицама (нарочито у СС-трупама), затим у позadini за разна „чишћења“, за чување заробљеничких и концентрационих логора, за испитивање путева, итд. Заштитне псе имали су и Американци. Они су на Далеком Истоку располагали читавим јединицама обавештајца са заштитним псима. Касније, за време рата у Кореји, америчке јединице употребљавале су мноштво таквих дресираних паса у саставу извиђачких група и мањих истурених јединица. Заштитни псима обилато су се користили и Енглези у Кенији, у борби против припадника

покрета Мау-Мау. Данас, за време мира, многе армије их искористивају као помоћно средство — за заштиту државних граница.

Употреба паса за везу била је позната и у најстаријим војскама, али је тек у новијим ратовима добила већи значај. У последња два светска рата, на пример, показало се да су пси врло поуздано средство за преносење на бојишту различитих писмених извештаја, хитних кратких наређења, порука итд. Познато је, рецимо, то да се за време артиљеријске припреме нападача највећи број браниоца војника налази у склоништима, да би се заштитили од ватре и сачували за одлучујући тренутак. Али, баш тада често наступају многи кварови на телефонским и другим линијама везе, тако да ти тренуци претстављају озбиљно искушење за браниоце. У таквим условима се иста као за време Првог светског рата пас везиста једног француског пука. За време немачке артиљеријске припреме, тај пук није имао никакве везе са штабом једног истуреног одреда, тако да се мислило да је цео одред потпуно уништен. Међутим, захваљујући једном псу, штаб пука је брзо успоставио везу са својим истуреним одредом. Тај исти пас је шест пута ишао тамо и нарат, док се није ускладио читав план дејства.

Искористивање паса за проналажење мина припада новијем датуму. Први пут су употребљени за то у Палестини, од стране енглеских трупа. Ови пси били су добро дресирани, и то не само за откривање мина, већ и за проналажење закопаног оружја, муниције и других техничких средстава.

Учимо шах

II

Претходно, једна напомена.

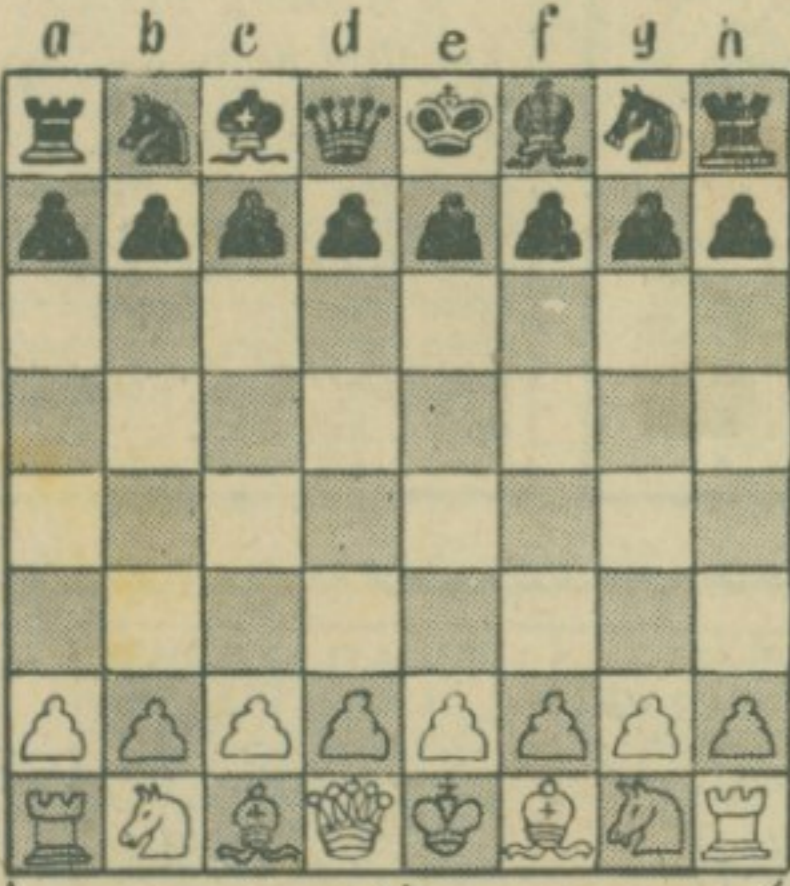
Вероватно ви чувате „Политикин забавник“ и, кад се зажелите, прелиставате старе бројеве. Али, ако то не чините предлажемо вам да ово о шаху исцетате, да бисте могли да научите оно што сте случајно пропустили или заборавили.

Пред нама је шаховска табла, попрштите борбе између два играча. Она има, као што сте већ видели, 64 квадратна поља. Водоравни нивои поља, означени бројевима, зову се редови, а усправни, означени словима, зову се линије.

А сад да вам испричамо, у вези са шаховском таблом, једну занимљивост за коју сте можда већ и чули.

Један индиски владар, одушевљен шахом, упитао је мудраца који је измислио ову игру шта тражи као награду. Мудрац је, наизглед, био веома скроман: затражио је да му се поклони она количина пшенице која настане кад се на прво поље шаховске табле стави једно зрно, на друго два, на треће четири и тако до краја, до шездесет четвртог поља. Краљу се то учинило сасвим мало као награда за један такъв изум, али кад су се сакупљачи дали на посао показало се да би требало испразнити све амбаре у Индији и мудрац опет не би добио оно што је пожелео.

На шаховској табли води се борба између белих и црних фигура, којих има по шеснаест, дакле укупно тридесет и две. Пред почетак игре оне заузму одређена места и шаховска табла добије овакав изглед:

ДАМИНО КРИЛО КРАЉЕВО КРИЛО

Како се зову ове фигуре?

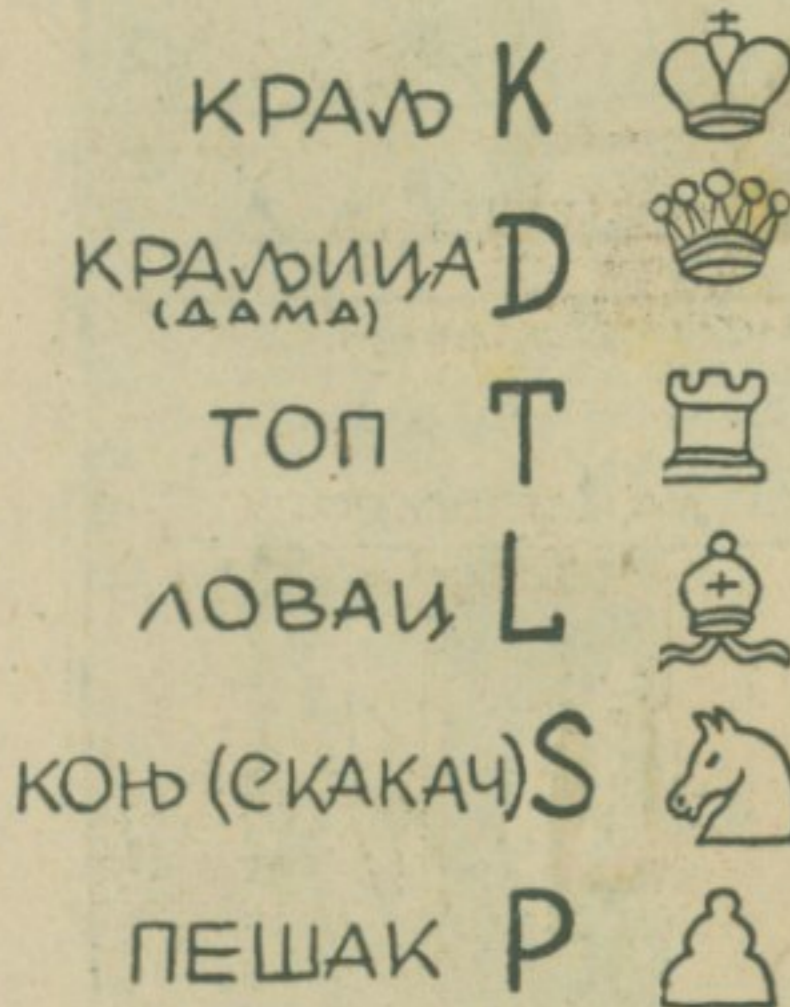
У угловима су топови или куле, до њих коњи или скакачи, па ловци или лауфери. Између ловаца налазе се краљ и краљица, односно дама. Бела краљица у почетку игре стоји на белом пољу, а црна на црном. С краљевима је обротно: бели је на црном, а црни на белом пољу. Испред ових фигура стоје пешаци; по осам пешака и на једној и на другој страни.

У шаху, као и у војсци, постоје крила, и то дамино и крајево. Дамино крило је она половина табле на којој се у почетку налазе даме, а крајево она друга половина, на којој су краљеви.

Да пребројимо: два топа, два коња, два ловца, један краљ, једна краљица — укупно осам фигура, а испред њих осам пешака, укупно шеснаест. Толико на једној страни, толико на другој; дакле, свега 32 фигуре.

Игра се састоји у кретању фигура по табли с циљем да се зароби противнички краљ, да се „матира“. (На персиском „мат“ значи мртав.) Играч чији краљ буде матиран губи партију, а онај други, разуме се, остаје победник. Може се догодити да ни једном играчу не пође за руком да зароби противничког краља и таква партија остаје нерешена, а зове се „реми“. Али, о томе доцније.

Научимо, овог пута, још само како се шаховске фигуре означавају, какве знакове имају.

Ово је важно да се зна, јер помоћу ових знакова и ових бројева и слова којима су означени нивои шаховских поља ви ћете моћи да на табли испред себе пратите партије чувених шаховских мајстора и да се, наравно, тиме користите.

Досад је, као што видите, на табли све било мирно. У следећем броју „Забавника“ ове ће фигуре почети да се крећу.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

Успављивање помоћу електрицитета

Један совјетски лекар вршио је опите успављивања помоћу електрицитета. Негативна електрода, обавијена ватом која је напољена неком течном, ставља се изнад очију, а позитивна на потиљак. Пуштањем електричне струје од око 10 волти пацијент се постепено умири и заспи. Овај начин успављивања лекар је употребио код разних обољења, као што су: несаница, падавица, главобоља и друге.

Бисерни облаци

Из једне аустралиске базе на Антарктику примећен је такозвани бисерни облак, који је истовремено и први облак ове врсте виђен на јужној хемисфери. Овакав облак, који се другачије назива и седефаста облак, виђа се на веома великој висини у поређењу са обичним облацима — на 30 километара, па и више. Његова ружичасто-зелена боја потиче од преламања сунчаних зракова приликом изласка и заласка сунца. Бисерни облаци никад се не могу видети на средњим географским ширинама. Виђали су се у северној Норвешкој, северној Шкотској и близу полова, и то обично у месецу фебруару. Иако порекло ових облака није тачно утврђено, сматра се да су проузроковани нарочитим струјањем ваздуха.

НЕСТАЈАЊЕ КРАТЕРА НА МЕСЕЦУ

Пратећи историјат развоја Месецеве коре, један енглески астроном дошао је до занимљивог открића: да се она стално мења. На астрономским фотографијама Месеца објављеним 1866 године постојао је један широк кратер назван Лине, по чувеном шведском ботаничару Карлу Линеу. Међутим, на доцнијим фотографијама и на фотографском атласу Месеца објављеном 1892 године тај кратер не постоји.

ЕЛЕКТРИЦИТЕТ И ДИМ

Посматрајући свакодневно кроз прозор своје куће пролазак возова, један научник из

Монте Карла дошао је на идеју да испроба утиче ли дим и у којој мери на атмосферски електрицитет. Он је начинио уређај којим је мерио атмосферски електрицитет после проласка парне локомотиве. Захваљујући томе, утврђено је да неколико минута после проласка воза волтажа атмосферског електрицитета порасте за 50, 100, па чак и 200 волти. После отприлике пет минута, све се опет враћа у нормално стање. Он сматра да до ових промена у атмосферском електрицитету долази услед тога што дим сакупља електричне честице које се налазе у ваздуху, а можда и зато што и сам дим има у себи електрицитета, који утиче на спољни ваздух.

Авион за спасавање бродоломника

За потребе америчке војске, начињен је амфибија-авион који може да лети брзином од преко 180 километара на час и да се спусти до испод десет метара висине. На авиону постоји уређај за спасавање бродоломника. Он се састоји од једног рама и најлонског ковопча који виси на задњем делу авиона.

Кроз десет година, кад се оствари још већа брзина летења, тако да се пут Париз — Њујорк прелази за два до три сата, опасност за људски организам биће још већа.

О свему томе и о многим другим проблемима у вези с брзином летења и са Земљиним окретањем око осовине и око Сунца размишљају лекари за аеронаутичку медицину. Али, праве тешкоће чекају их у области међупланетарног летења. У медицину је ушао један нов појам — гравитација, за који нико није могао ни у сну да сауди да ће се наметнути лекарима.

БОЉИ ОД ХИРУРГА...

Енцим добијен од сока смоквиног дрвета, назван „фицин“, залечује тешке опекотине за неколико дана. Овај начин чишћења рана први су применили лекари једне њујоршке болнице и он се показао много бољим и безбеднијим од хируршке интервенције.

Беснило у Еброји

На семинару светске организације за здравље, који је недавно одржан у Варшави, лекари и ветеринари из 23 европске земље разговарали су о разним болестима које се са животина преносе на људе. Између осталог, било је речи и о беснилу. Иако беснило данас није више тако опасно, сама лекарска контрола и лечење прилично стају. У Румунији, на пример, сваке године лечи се од беснила око 30.000 особа. У Совјетском Савезу запажен је пораст случајева беснила после рата, где се болест ширила преко паса, мачака и дивљих животиња као што су курјаци. У зараженим областима вакцинација паса дала је добре резултате. Но, и овде, као и у Немачкој, остаје лисна као главни преносилац болести. У последње време утврђено је да и слепи мишеви преносе беснило.

НИШТА СЕ НИСУ ПРОМЕНИЛЕ

Слика пега на Сунцу коју је 1612 године начинио Галилеј не разликује се много од данашњих слика, које су добијене помоћу најсавршенијих телескопа.

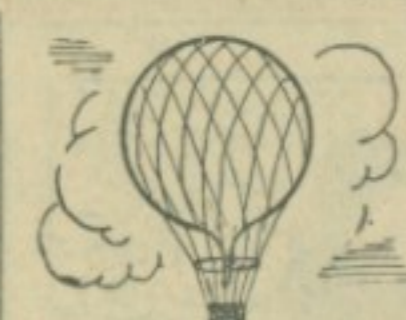
Експлозија звезда и живот на Земљи

Два совјетска научника изнела су занимљиву теорију о могућности утицаја експлозије звезда на нашу планету. Они сматрају да је за последњу милијарду година било десетак овакавих експлозија на удаљености од 26 светлосних година од Земље. Према радио-посматрањима, може се рећи да су ове експлозије истовремено и снажни извори космичких зракова. Оне могу да повећају и до сто пута проценат ових зракова у васнони. Експлозије могу бити од утицаја на развитак биљног и животињског света, а вероватно су биле узрок нестанка циновских гмизаваца.

...стил бидермајер добио је име по једној личности коју је у немачком листу „Флигенде блетер“ створио карикатуриста Ајхрот. Та личност била је типичан претставник свог времена (прве половине 19 века), духовно ограничест и бифта, али простосрдчан и доброћудан. По тој карикатури, цело доба названо је Бидермајер.

...према тврђењу неких историчара ваздухопловства, први балон нису начинила браћа Монголфије,

...млади сури орлови напуштају своје родитеље доста рано. Неки зоолози претпостављају да их сами родитељи отерају кад више не могу да задовоље њихов апетит. Отерани млади сури орлови лутају десетак година пре но што свију своје гнездо и створе пород.

...Виндобона, старо келтско име за главни град Аустрије Беч, истоветно је са именом Београд, јер келтска реч „вин до“ значи „бео“.

...највећу збирку српских загонетки је издао Вук, како се обично мисли, већ Стојан Новаковић.

...бадем је пореклом из Сирије. У Волатор — летећи човек, Међутим, инквизиција је због овога осудила на прогноство, где је и умро.

...ахат, назив за једну врсту украиног камена који се у ту сврху употребљавао још старогрчком, потиче од имена реке Ахатес на Сицилији.

...„економист“ је грчка реч и уствари значи: управитељ куће, дома.

...век раније. Римљани су плод бадема звали „нукс грека“ — грчки орах.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

»ЧАРОБНИ« СЛОГОВИ

Слогом омени сваки број, па слога у реч спој:
 1 и 2 — мама кува
 1 и 3 — главу чува
 1 и 4 — с топом вуку
 2 и 1 — служи руке
 2 и 3 — стога мачке
 2 и 4 — црне... тачке...
 3 и 2 — турско знање
 3 и 4 — воде стање
 4 и 1 — Радован
 4 и 2 — рудник знај
 (Решење: 1=ка, 2=ша, 3=па, 4=ра. Од тих слогова начињене су ове речи: каша, капа, кара, шака, шапа, шара, пеша, пара, Рака, Раце).

Загонетка

Ил' сам као памук мека,
 ил' тврда к'о стена нека,
 ил' течна к'о течност свака,
 или као ваздух лака.
 (реш: "игов Уаг Лен")

У средини нашег цртежа налазе се слатке ствари које ова деца много воле. А шта ко од њих највише воли то ви треба да пронађете шетајући овим лавирином

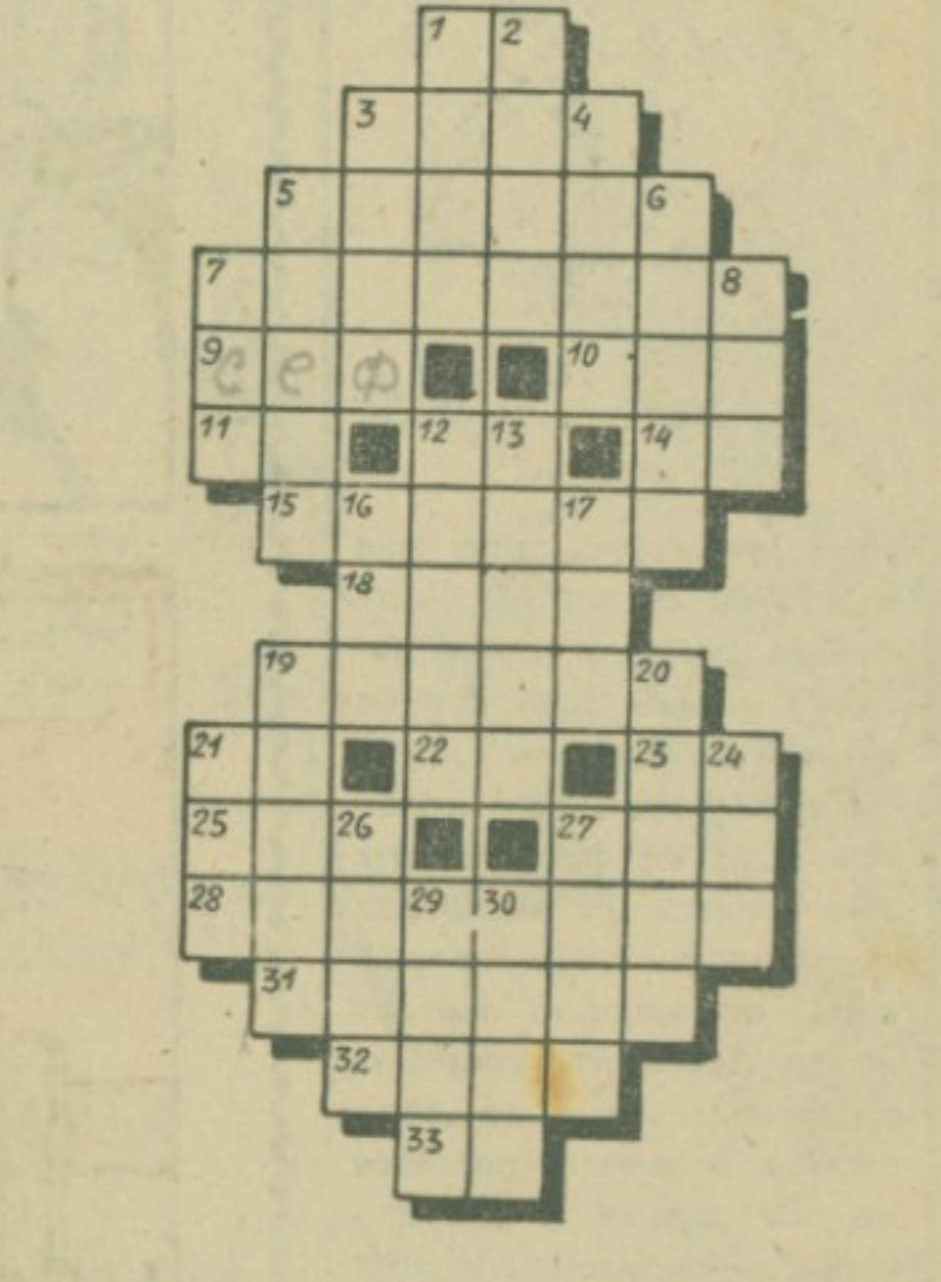
За мале цртаче

Сви цртачи мали, докле поглед баче створиће од шале главу цица-маце.

Добро гледај! Црте вуци — праву, косу, дугу, кратку, јер ту имаш све при руци да нацрташ — дивљу патку.

Водоравно: 1) иницијали аутора „Избирачице“; 2) велика спортска заштитница; 3) врста птице; 4) правило, поликарски развијени минерали; 5) врста кафе; 6) банкова упућница; 7) латинска скраћеница са значењем: то јест; 8) два иста сугласника; 9) лична заменица; 10) део радио-уређаја; 11) река у Италији; 12) врста сечива; 13) нота; 14) звезда; 15) јапанска мена за путеве; 16) пољско слово; 17) истакнуто утврђење; 18) пољска игра у 3/4 такту; 19) врста папрати; 20) отац; 21) предлог.

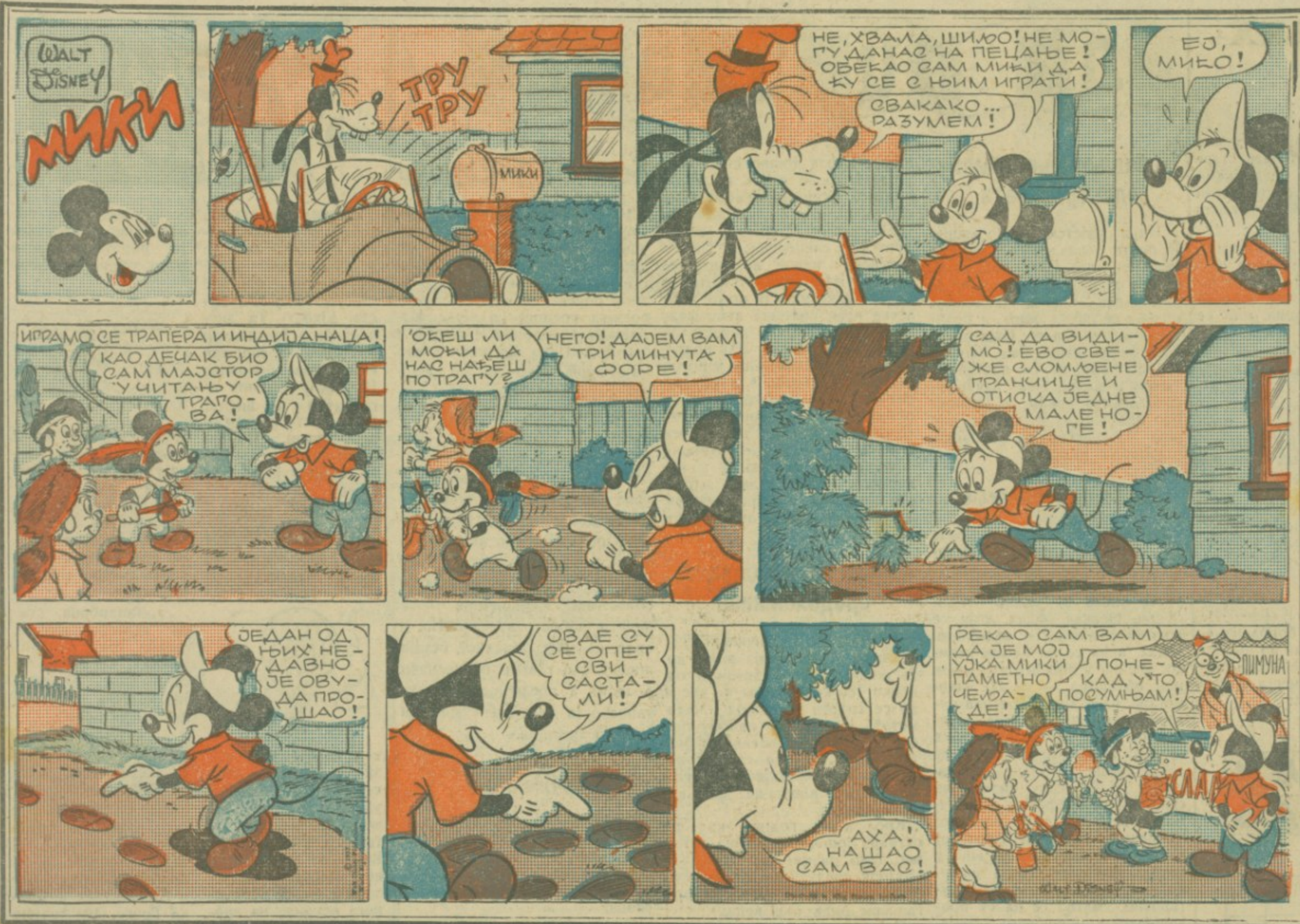
Усправни: 1) део гроздате цвасте; 2) проба, опит; 3) врста чамца; 4) једна заваљалица; 5) дан у седмици; 6) цветна стаза; 7) слово грчке азбуке; 8) летовалиште код Опатије; 9) цртани романи; 10) место у Војводини; 11) јужно воће; 12) употребљен; 13) мешавина цемента и шљунка; 14) бања у Швајцарској; 15) део тела код животиња; 16) митолошка богиња србе; 17) прибор; 18) сој, врста; 19) врста жита; 20) женско име.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) М(ишко) Б(ожић); 2) Ниор; 3) сатрап; 4) вул; 5) вал; 6) Ева; 7) тело; 8) ал; 9) вилас; 10) Аспира; 11) Алина; 12) примат; 13) плац; 14) ес; 15) Раја; 16) Тро; 17) Иве; 18) лек; 19) авалит; 20) Олиб; 21) ом.

Усправни: 1) мит; 2) бод; 3) Нама; 4) равенала; 5) сурпа; 6) палац; 7) Реа; 8) лок; 9) тали; 10) Тарим; 11) Сарајено; 12) Илица; 13) лова; 14) тегет; 15) тегет; 16) сок; 17) глиб; 18) ало; 19) Лим.

ГЛУПИ МИКИ

Мики закуцава ексер у зид, да би обесио слику коју је баш тога дана купио на изложби. Не мислећи на оно што ради, окренуо је ексер наопако — главу к зиду, а врх к себи — и, наравно, ексер неће да уђе у зид. Шиља, који се ту задрео, насмеја се, сажаљиво гледајући пријатеља.

— Е, мој Мики, — сам знао да си толико глуп. Па зар не видиш да је то ексер за супротни зид?

ХЛАДНОКРВНИ ШИЉА

— Чујем, Шиљо, да ти је украден аутомобил, и то испред самог носа.

— Јесте, Мики, баш док сам седео пред кућом.

— И ти се не секираш! Надаш ли се можда да ће уватити крадљивца?

— У то сам сигуран. Знаш, успео сам да забележим број кола.

ШИЉИНА ПОСЛА

— Шта ће ти два часова мика, Шиљо? — пита га Мики, која је дошла да му мало уреди кућу.

— Зар ти није доста један?

— Није. Једном је отпала мала, а другом велика казалица, па један показује само часове, а други минуте.

Зерје ипне

ВРДАЊЕ

Број играча је неограничен. За ову игру потребна је гумена лопта, а може да се употреби и лопта направљена од крпа. Игралиште треба да је равно и да има у близини какав зид, плот или нешто слично.

Један од играча стане уз зид, а остали се издвоје око десет метара даље и поређају се један поред другог. Један од играча узме лопту, а његов задатак је да гађа друга који се налази поред зида и да га погоди. Онај играч ко-

ји стоји поред зида има право да се креће, да се савија, скаче и на све могуће начине избегава да га лопта не удари.

Сваки играч има право три пута да баца лопту. Ако ниједанпут не погоди друга који стоји поред зида, он заузима његово место. Ако лопта удари играча или га само мало окрзне, остали се разбеже на све стране, а ударени играч узима лопту и гађа најближег друга. Ако га погоди, овај заузима његово место. Ако га не погоди, онда исти играч остаје и даље поред зида.

ХАЈДУЦИ СТАНКО

ПО РОМАНУ
Ј. ВЕСЕЛИНОВИЋА

